

Evlilik: Sistemi Meşrulaştırma Kuramı Açısından Bir İnceleme

Özge Akbalık Doğan¹

Dicle Üniversitesi

Derya Hasta²

Ankara Üniversitesi

Özet

Bu çalışmanın temel amacı, evlilik sistemini meşrulaştırma ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide olumlu yanılsamaların aracı rolünün test edilmesidir. Bu amaçla, çalışma 166 evli çift ile yürütülmüştür. Katılımcılar bilgilendirilmiş onay ve demografik bilgi formunu, Evlilik Sistemini Meşrulaştırma, Olumlu Yanılsama, Genel Sistemi Meşrulaştırma ve Çift Uyum Ölçeği'ni doldürmüşlardır. Aktör-Partner Karşılıklı Bağımlılık Modeli (Kenny, Kashy ve Cook, 2006) ile test edilen denencelere ait bulgular, evlilik sistemini meşrulaştırma ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide olumlu yanılsamaların aracı rol oynadığını göstermektedir. Kadınlarda ve erkeklerde evlilik sistemini meşrulaştırma düzeyi arttıkça eşlerine ve ilişkilerine yaptıkları olumlu yanılsamalar da artmaktadır. Ayrıca kadınlarda ve erkeklerde olumlu yanılsamalar evlilik doyumunu da pozitif yönde yordamaktadır. Çalışmadaki partner etkilerine bakıldığında ise, kadının evliliğinde yaptığı olumlu yanılsamaların erkeğin evlilik doyumunu pozitif yönde yordadığı görülmektedir. Sonuç olarak, evlilik sisteminin de tıpkı genel sistemin meşrulaştırılmasında olduğu gibi benzer hafifletici işlevlerinin olduğu söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Evlilik, sistemi meşrulaştırma kuramı, evlilik doyumu, olumlu yanılsama

Abstract

The main purpose of this study is to test the mediating role of positive illusions on the relationship between marital system justification and marital satisfaction. For this purpose, the study sample consisted of 166 married couples. Participants completed the informed consent form, demographic data form, Marital System Justification Scale, Positive Illusion Scale, General System Justification Scale and Dyadic Adjustment Scale. We tested hypotheses by using Actor Partner Interdependence Model (APIM, Kenny, Kashy and Cook, 2006). As expected, for both men and women, individuals' positive illusions had a mediating role in the relationship of their own marital system justification and marital satisfaction. The results revealed that regarding both men and women, marital system justification predicts their own positive illusions. The results also revealed that for both men and women, individuals' positive illusions predict their own marital satisfaction. In addition, the wife's positive illusions mediated the relationship between her own marital system justification and her husband's marital satisfaction. As a result, we argued that the marital system has similar palliative functions just as it is in the general system justification.

Keywords: Marriage, system justification theory, marital satisfaction, positive illusion

Yazar Notu: Bu çalışma ilk yazarın doktora tezinin bir bölümüdür.

Yazışma Adresi: ¹Dr. Öğr. Üyesi Özge Akbalık Doğan, Dicle Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, 21280 Sur / Diyarbakır, ozge.dogan@dicle.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9420-8782

²Prof. Dr. Derya Hasta, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Psikoloji Bölümü, 06100 Sıhhiye / Ankara, dhasta@ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6299-0666

Gönderim Tarihi: 20.04.2019

Kabul Tarihi: 04.02.2021

Evlilik, romantik ilişkiler içinde, bireylerin yaşamlarını en çok etkileyen ilişki türüdür. İki insanın hayatı paylaşmak için bir araya geldiği evlilik ilişkisi hem hukuk düzeninde yasalarla tanındığı hem de eşlerin belirsiz bir gelecek duygusu yaşama olasılığını azaltıp, onlara öngörülebilir bir yaşam kılavuzu sunduğu için diğer romantik ilişkilerden ayrılmaktadır. Bu yönüyle evlilik, kişilerin kendilerini adanmış ilişkiler için verilebilecek en iyi örnekler arasındadır (Day, Kay, Holmes ve Napier, 2011). ‘İyi günde ve kötü günde’ bir arada olabilmeye yapılan vurgu da evliliğin adanmış bir ilişki olduğunun özeti gibidir. Bununla birlikte, her ne kadar olumlu duygulara ve mutluluğa vurgu yapılırsa da evlilik beraberinde getirdiği sorumluluklar, çatışmalar ve bedellerle alınması zor bir karardır. Özellikle evlenmeye karar verdikten ve evlilik sistemi içine dâhil olduktan sonra yaşanacak olumsuzluklarla baş edebilmek için, eşlerin bazı stratejiler kullandıkları vurgulanmaktadır (Murray, 1994). Bireylerin, eşlerini ve ilişkilerini daha olumlu ve yanlı değerlendirerek hem sorunların üstesinden gelmeye çalıştıkları hem de daha mutlu oldukları belirtilmektedir (Murray ve Holmes, 1999). Bu çalışmanın temelini, evliliğe ve eşe yönelik yanlı değerlendirmeler yapmanın yanı sıra evlilik sistemini gerekli ve meşru görmenin de çiftlerin ilişkilerinden daha çok doyum almasını sağlayıp sağlamadığı sorusu oluşturmaktadır.

Yazın incelendiğinde, adanmış ilişkilerin bir ideoloji olarak ilk kez Day ve arkadaşları (2011) tarafından ele alındığı görülmektedir. Day ve arkadaşlarının (2011) sosyal sistemlerin meşrulaştırılması ve adanmış ilişkiler ideolojisi (committed relationship ideology) arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmalarında, adanmış ilişki ideallerine karşı yaratılan bir tehdit durumunda, bireylerin mevcut sosyopolitik sistemleri daha fazla destekledikleri ortaya konulmaktadır. Benzer şekilde bu çalışma da hem karşıladığı bazı psikolojik ve varoluşsal gereksinimler nedeniyle hem de bir kurum olarak ele alınabileceği düşünüldüğünde, adanmış ilişkilerden olan “evliliğin” meşrulaştırılmasının sistemi meşrulaştırıcı güdülere benzer işlevlerinin olduğu düşünülmektedir.

Sistemi meşrulaştırma kuramı, sosyal sistemlerin neden meşrulaştırıldığını anlamaya yönelik sosyal bilişsel bir açıklama olarak Jost ve Banaji (1994) tarafından geliştirilmiştir. Kurama göre, insanlar sosyal sistemlerin gayri meşru ve haksız olduğuna değil, adil ve haklı olduğuna inanma eğilimindedirler (Jost, 1995; Major, 1994). İnsanlar; düzene, tutarlılığa, belirsiz olmayan bir geleceğe oldukça güçlü bir gereksinim duyarlar. Bununla birlikte ekonomik ve sosyal eşitsizliklerle, ayrımcılıkla ve adil olmayan toplumsal gerçekliklerle yüzleşmek zorunda kalabilirler. Eşitsizliklerle mücadele etmek, sosyal sistemlere karşı çıkmak insanlar için zorlu ve korku uyandırıcı olduğunda, araştırmacılar insanların bazı bilişsel

mekanizmalar kullandıklarını ileri sürmektedirler. Sistemi meşrulaştırma kuramı (Jost ve Banaji, 1994; Napier ve Jost, 2008) bizlere, meşrulaştırmanın insanların sosyal eşitsizliklere bağlı duygusal çatışmalarını azaltıp kendilerini daha iyi hissetmelerini sağlayarak rahatlatıcı bir işlev gördüğünü söylemektedir.

Sistemi meşrulaştırma kuramına göre, mevcut statükodan dolayı dezavantajlı olan gruplar ideolojik çelişkilerini azaltmaya en çok ihtiyaç duyan gruplardır. Bu nedenle sistemi meşru kılmaya daha fazla eğilimlidirler (Napier ve Jost, 2008). Özellikle dezavantajlı grup üyeleri için olumsuz sosyal ve ekonomik bedelleri olsa da sistemin aklı uygun hale getirilmesinin tutarlılık ihtiyacı, tehdit ve kaygıyı yönetmek için duyulan varoluşsal ihtiyaçlar ve anlamlılığa duyulan ihtiyaçlar gibi bazı psikolojik ihtiyaçları doyurduğu üzerinde durulmaktadır (Godfrey, 2010; Jost ve Hunyady, 2005). Kurama göre, insanları sistemi meşrulaştırmaya yönlendiren güdüler varoluşsal, bilişsel ve ilişkisel olmak üzere üç grup altında toplanabilir. Örneğin, dezavantajlı bireylerin yaşadıkları dünyayı “değişken ve adaletsiz” olarak kabul etmek yerine içinde buldukları kötü koşullar için kendilerini suçlamaları, dünyayı anlama ve onu kontrol etme ihtiyacı ile harekete geçen bilişsel güdülerinin bir sonucu olabilir. Sistemi meşrulaştırmak aynı zamanda, insanların tehdit algısı ve onun sonucunda ortaya çıkan korku ve kaygıyla başa çıkabilme gereksinimlerinden doğan varoluşsal güdülerinin doyumuna da hizmet etmektedir. Kuram ayrıca, insanların sistemi meşrulaştırma yoluyla içinde yaşadıkları toplumla ortak bir gerçeği paylaşma, toplumdaki diğer bireylerle birlik içinde yaşama gibi ihtiyaçlarının ardında yatan ilişkisel güdülerini de doyurabildiklerini belirtmektedir (Jost ve Banaji, 1994). Başka bir deyişle, sistemi meşrulaştırma sayesinde, bireylerin varoluşsal (tehdit ve endişeyi azaltma), bilişsel (kesinlik ve tutarlık elde etme) ve ilişkisel (başka insanlarla sosyal ilişkiler kurarak ortak bir gerçeklik elde etme) (Jost, Ledgerwood ve Hardin, 2008) ihtiyaçlarını da karşıladığı vurgulanmaktadır (Vargas-Salfate ve ark., 2018) ve bu durum bireylerin psikolojik sağlıklarına iyi gelebilmektedir (Örneğin; Jost, Ledgerwood ve Hardin, 2008; Napier, Bettinsoli ve Supples, 2020). Sistemi meşrulaştırıcı inançlara sahip olmanın psikolojik faydaları ise sistemi meşrulaştırma ideolojisinin hafifletici işlevleri (palliative functions) olarak kabul edilmektedir (Jost ve Hunyady, 2002).

Şimdiki çalışmada evlilik kurumunun hangi güdülerle meşrulaştırıldığı da bu bağlamda ele alınmaktadır. Sistemi meşru ve haklı görmeye benzer olarak, adanmış ilişkiler ideolojisini desteklemenin de insanların kontrol ve düzen inanışlarını korumalarına yardımcı olabileceği belirtilmektedir (Kay ve ark., 2008). Diğer sistemlerin bilişsel, varoluşsal ve ilişkisel bazı ihtiyaçları karşıladığı (Hennes ve ark., 2012) ve bazı hafifletici işlevleri olduğu

(Jost ve Hunyady, 2002) göz önüne alındığında, sistemi meşrulaştırma kuramına göre bir mikro sistem olarak ele alınabilecek evlilik kurumunu meşrulaştırmanın da (Jost ve Banaji, 1994) bazı hafifletici işlevleri olduğu öne sürülebilir. Başka bir deyişle, her ne kadar yarattığı olumlu duygulara vurgu yapılsa da evlilik de getirdiği sorumluluklar, çatışmalar ve bedellerle kusursuz bir sistem değildir ve bir kez evlilik sistemi içine dâhil olduktan sonra eşler, sistemi meşrulaştırma kuramının varsayımlarıyla tutarlı olarak evliliklerinin kusurlarını görmek, onlarla yüzleşmek yerine evliliklerini meşrulaştırma yoluna gidebileceklerdir. Nitekim Murray (1994) evli bireylerin evliliklerinde yaşadıkları olumsuzluklarla baş edebilmek için kendilerini iyi ve güvende hissetmelerini sağlayacak bazı stratejiler kullanabildiklerini belirtmektedir. Bu noktada, bu stratejiler ve sistemi meşrulaştırmayla benzer işlevlere sahip olduğu düşünülen olumlu yanılsama kavramı karşımıza çıkmaktadır.

Psikoloji yazını incelendiğinde, olumlu yanılsamalar kavramının ilk olarak Taylor (1983) tarafından, sağlık konusunda yaptığı çalışmalarda kullanıldığı görülmektedir. Taylor, özellikle yaşamı tehdit eden hastalıklar söz konusu olduğunda, olumlu yanılsamaların uyum sağlayıcı işlevlerinin olabileceğini vurgulamaktadır. Taylor ve Brown (1988), insanların kendilerine ve çevrelerine ilişkin çıkarımlarının yansız olmadığını ve gerçekliği benliklerine hizmet eder bir biçimde olumlu olarak çarpıtılabildiklerini belirtmişlerdir. Aynı zamanda, olumlu yanılsamaların sadece sağlık konusunda değil, yakın ilişkilerde de söz konusu olabileceğini ileri sürmüşlerdir (Taylor ve Brown, 1994). Yakın ilişkilerde olumlu yanılsama, bireylerin partnerlerini ve ilişkilerini gerçekte olduğundan daha olumlu algılama eğilimi olarak tanımlanabilir. Romantik bir ilişkinin ilk dönemlerinde, bireyler partnerlerine karşı yoğun sevgi beslerler. İlişkilerini pembe renkli gözlüklerin arkasından değerlendiren bireyler partnerlerinin olumlu özelliklerini abartmak, olumsuz özelliklerini de önemsizleştirmek eğilimindedirler (Murray ve Holmes, 1997). Bilişsel çarpıtma olarak da değerlendirilebilecek bu önemsizleştirme eğiliminin altında, insanların birlikte oldukları kişinin doğru insan olduğuna inanma ihtiyaçları yatmaktadır (Murray, Holmes ve Griffin, 1996b).

Olumlu yanılsamalarla ilgili yazın (örneğin, Murray, Holmes ve Griffin, 1996b; Murray ve ark., 2009; Scheer, 2002) incelendiğinde, konunun bilişsel çelişki kuramıyla açıklandığını görmek mümkündür. Bilişsel çelişki kuramına göre, bireyler bir çelişki yaşadıklarında genellikle tutumlarını değiştirerek bu çelişkiyi azaltmaya çalışırlar. Evliliklerinde sorun yaşayan bireyler de yaşadıkları çelişkiyi azaltmak için sorunları görmezden gelebilir ya da bu sorunların önemini azaltabilirler. Böylece, daha az bilişsel çelişki yaşayabilirler.

Sistemi meşrulaştırma kuramına geri dönecek olursak; tıpkı olumlu yanılsamalar gibi, sistemi meşrulaştırıcı güdüler de bir tür bilişsel çarpıtma olarak ele alınabilir. Nitekim Jost ve Banaji de (2004) sistemi meşrulaştırmayı yanlış bilinç olarak nitelendirmekte ve ‘bireyin, kişisel ve grup çıkarlarına ters düşen ve dolayısıyla benliğinin ve grubunun dezavantajlı konumunu sürdürmesine katkı sağlayan inançlar’ olarak tanımlamaktadırlar (Jost ve Banaji, 1994). Özetlemek gerekirse, karşılıklı ihtiyaçlar sayesinde benzer işlevlere sahip olabilecekleri düşünülen sistemi meşrulaştırıcı güdüler ve olumlu yanılsamalar, bu çalışmada belirsizlik ve kaygıyı azaltmaları ve genel iyilik halini olumlu etkilemeleri gibi hafifletici işlevleri temelinde ele alınmaktadır. Cichocka ve Jost (2014) sistemin meşrulaştırılmasını da bir tür olumlu yanılsama olarak değerlendirmektedirler ve sistemi meşrulaştırmayı kısmen kendini kandırma olarak tanımlamaktadırlar. Tıpkı genel sistemi meşrulaştırmanın bireyler için bazı hafifletici işlevleri olduğu gibi (Jost ve Hunyady, 2002; Jost ve ark., 2003; Liviatan ve Jost, 2011, 2014), evlilik sistemini meşrulaştırmanın da evli bireyler için benzer sonuçlarının olması olasıdır. Bu noktada, olumlu yanılsamaların bu hafifletici işlevlerden biri olduğu ve bireylerin evlilik doyumuna olumlu etkisinin olacağı ileri sürülebilir.

Yakın ilişkiler alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde, evlilik doyumunun kültür (Diener, Gohm, Suh ve Oishi, 2000; Lucas ve ark., 2008), kişilik özellikleri (O’Meara ve South, 2019), yüklemeler (Bell, Kamble ve Fincham, 2018; Tutarel Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006) ve bağlanma stilleri (Thibodeau ve Bouchard, 2019; Harma ve Sümer, 2016; Sümer ve Cozzarelli, 2004) gibi birçok değişkenle ilişkili olduğu görülmektedir. Birden fazla yordayıcısının olması, evlilik doyum kavramının net bir tanımını yapmayı zorlaştırmaktadır. Curun (2006) evlilik doyumunu, bireyin ilişkisi hakkında öznel değerlendirmesi olarak tanımlarken, Sokolski ve Hendrick (1999) eşlerin sosyal ve kişisel boyutlardan elde ettikleri psikolojik tatmin olarak tanımlamaktadırlar. Tezer (1986) evlilik doyumunun, ‘bireyin evlilik ilişkisindeki gereksinimlerini karşılama derecesine ilişkin algısı’ olduğunu ifade ederken, Fowers ve Olson (1993), evlilikten alınan doyumun, iyi bir yaşamın yolunu açtığını vurgulamaktadır. Bu çalışmanın bir değişkeni olan olumlu yanılsamaların da evlilik doyumunu ile ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Murray ve ark., 2011; Murray, Holmes, Dolderman ve Griffin, 2000; Murray ve Holmes, 1997; Murray, Holmes ve Griffin, 1996a, 1996b). Evli çiftlerle yapılan bu çalışmalarda olumlu yanılsamaların ilişki doyumunu, ilişki istikrarını, aşk ve güven değişkenleriyle olumlu yönde ilişkili olduğu belirtilmektedir. Aktarılan bu bilgiler doğrultusunda şimdiki araştırmanın temel amacı, evlilik sistemini meş-

rulaştırma ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide olumlu yanılısamların aracı rolünün test edilmesidir. Başka bir deyişle bu çalışmada, sistemi meşrulaştırma kuramının varsayımlarıyla (Jost ve Banaji, 1994) tutarlı olarak evli bireylerin evliliklerinde sorun yaşasalar bile, sorunlu bir evliliği sürdürmenin yaşattığı çelişkiyi azaltmak için, sorunları görmezden gelerek, sorunların önemini azaltarak ya da kendilerini suçlayarak evliliklerini meşrulaştırabilecekleri düşünülmektedir. Bireylerin evliliklerini meşrulaştırma düzeyleri arttıkça, partnerlerinin olumlu özelliklerini abartma, olumsuz özelliklerini önemsizleştirme, ilişkilerini ve partnerlerini gerçekte olduğundan daha olumlu algılama düzeylerinin de artacağı tahmin edilmektedir. Olumlu yanılısamlara karşılık gelen bütün bu değişkenleri (Murray, Holmes ve Griffin, 1996b) ise artan evlilik doyumunun izleyeceği düşünülmektedir.

Temel amacına ek olarak çalışmada, genel sistemi meşrulaştırma ile evlilik kurumunu meşrulaştırma değişkenleri arasındaki ilişki de gözden geçirilecektir. Bunun nedeni, benzer motivasyonlarla meşrulaştırıldığı düşünülen bu iki sistemin (genel sistem ve evlilik sistemi) benzer ama farklı yapılar olduklarına dair ufak da olsa bir veri ortaya koyabilmektedir. Sistemin meşrulaştırılmasının olumlu duygulanımı artırması ve bunun da insanların genel iyilik halini (Jost ve Thompson, 2000) olumlu yönde etkilemesi gibi, bir sistem olarak ele alınabilecek evliliklerin meşrulaştırılmasının da benzer işlevlerle evli bireylerin evlilik doyumlarına olumlu katkısının olabileceği tahmin edilmektedir. Bununla birlikte, evlilik sisteminin yasayla tanınması ve evliliğe yapılan yatırımlar nedeniyle genel sistemi meşrulaştırmadan kısmen de olsa ayrılabilmesi, bunun ise iki ölçümün evlilik doyumuyla olan ilişkisini farklılaştıracağı tahmin edilmektedir.

Evli çiftlerin evlilik sistemini meşrulaştırma ve evlilik doyumları arasında olumlu yanılısamların aracı rolü, Aktör-Partner Karşılıklı Bağımlılık Modeli (APKM)- Actor-Partner Interdependence Model (APIM) (Cook ve Kenny, 2005; Kenny, Kashy ve Cook, 2006) ile test edilecektir. Bu model, karşılıklı bağımlılık içeren (örn., evli çiftler, ebeveyn çocuk çiftleri gibi) ilişkilerin incelenmesinde ve çift verileriyle çalışılmasında karşılıklı bağımlılığın önemini vurgulamaktadır. Özellikle evli çiftlerde, eşlerin ilişki çıktıları üzerinde karşılıklı etkilerinin olduğu gerçeğiyle, çalışmada kişilerin yalnızca kendilerinin değil, eşlerinin bağımsız değişkenlerinin de kişinin çıktıkları üzerindeki etkisi incelenecektir. APKM hem aktör etkilerinin (kişinin kendi bağımsız değişkenlerinin kendi çıktıkları üzerindeki) hem de partner etkilerinin (kişinin kendi bağımsız değişkenlerinin eşlerinin çıktıkları üzerindeki etkisi) test edilmesini mümkün kılmaktadır. APKM'nin Türkiye'de de evli çiftlerde çatışma (Özen, 2012), evlilik uyumu (Karagöz-Okutan,

2016), algılanan sosyal destek (Şengül-İnal, 2014) ve algılanan güç ve bağlanma (Kaynak-Malatyalı, 2014) gibi birçok değişkenin etkisini incelemek için çalışmalarda kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışmada da hem aktör hem partner etkilerinin test edilmesine olanak sağladığı için, araştırmanın denenceleri APKM kullanılarak test edilmiştir.

Yukarıda belirtilen amacı doğrultusunda, araştırmanın denencelerini aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür.

1. Genel sistemi meşrulaştırma ile evlilik kurumunun meşrulaştırılması arasında her iki eş için de pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki beklenmektedir.
2. Evlilik kurumunun meşrulaştırılması, olumlu yanılısamlar ve evlilik doyumu değişkenleri arasında her iki eş için de pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler beklenmektedir.
3. Her iki eş için de evlilik kurumunun meşrulaştırılması ve evlilik doyumu arasında olumlu yanılısamların aracı rolünün olması beklenmektedir.

Yöntem

Örneklem

Araştırmaya kartopu örnekleme yöntemiyle ulaşılan ve yasal olarak evli olan 180 çift katılmıştır. Bununla birlikte, eşlerden en az birinin ölçeklerde çok sayıda maddeye yanıt vermemesi nedeniyle ve sonrasında uç değerlerin çıkarılmasıyla, 14 çiftin verisi çalışmaya dâhil edilmemiştir. Analizler, en az bir yıllık evli olan 166 çiftle yürütülmüştür. Katılımcıların yaşları 22 ile 75 arasında değişmektedir ve yaş ortalamaları kadınlar için 37.34 ($S = 9.74$), erkekler için 40.53 ($S = 10.85$) olarak bulunmuştur. Katılımcıların devam eden evlilik süresi 1 yıl ile 50 yıl arasında değişmektedir ve ortalama evlilik süreleri 12.01 yıldır ($S = 10.98$). Evlilik sayıları incelendiğinde, kadınların 164'ü (%98.8) ilk evliliğini, 2'si (%1.2) ikinci evliliğini yaptığını belirtirken; erkeklerin 157'si (%94.6) ilk evliliğini, 7'si (%4.2) ikinci evliliğini ve birer kişi de (%0.6) üçüncü ve dördüncü evliliklerini yaptıklarını belirtmiştir. Katılımcıların çocuk sayısı 1 ile 7 arasında değişmektedir. Çocuk sayısı ortalamaları kadınlar için 1.89 ($S = 1.09$), erkekler için 1.88 ($S = 1.11$) olarak bulunmuştur. Puanlaması 1 (alt) ile 5 (üst) arasında değişen sosyo-ekonomik düzey açısından bakıldığında, kadınların ortalaması 3.28 ($S = .67$) iken erkeklerin ortalaması 3.29 ($S = .61$)'dur. Demografik özelliklere ilişkin tüm bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu

Bu formda katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, sosyo-ekonomik düzeyleri, evlilik süreleri gibi

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

	Kadın	Erkek	Toplam
Katılımcı Sayısı	166	166	322
Ortalama Yaş/Ranj	37.34 (22-73)	40.53 (25-75)	38.94 (22-75)
Evlilik Süresi/Yıl			12.01 (1-50)
Çocuk Sahibi (%)			
Çocuğu Yok	48 (%28.9)	49 (%29.5)	
1 Çocuk	47 (%28.3)	49 (%29.5)	
2 Çocuk	52 (%31.3)	49 (%29.5)	
3 Çocuk	12 (%7.2)	12 (%7.2)	
4 Çocuk	2 (%1.2)	2 (%1.2)	
5 Çocuk	2 (%1.2)	2 (%1.2)	
6 Çocuk	2 (%1.2)	2 (%1.2)	
7 Çocuk	1 (%0.6)	1 (%0.6)	
Eğitim (%)			
Okur-yazar	4 (%2.4)	1 (%0.6)	5 (%1.5)
İlkokul	6 (%3.6)	2 (%1.2)	8 (%2.4)
Ortaokul	4 (%2.4)	4 (%2.4)	8 (%2.4)
Lise	21 (%12.7)	19 (%11.4)	40 (%12.1)
Yüksekokul	18 (%10.8)	10 (%6.0)	28 (%8.4)
Üniversite	78 (%47.0)	87 (%52.4)	165 (%49.7)
Lisansüstü	35 (%21.1)	43 (%25.9)	78 (%23.5)
Algılanan Ekonomik Düzey			
Alt	12 (%7.2)	8 (%4.8)	20 (%6)
Orta	97 (%58.4)	100 (%60.2)	197 (%59.3)
Üst	7 (%34.3)	58 (%34.9)	115 (%34.6)

özelliklerinin belirlenmesine yönelik sorular yer almaktadır.

Evlilik Sistemini Meşrulaştırma Ölçeği

Evlilik Sistemini Meşrulaştırma Ölçeği, bir mikro sistem olarak ele alınan evlilik kurumunun ne kadar meşru ve adil algılandığının ve evliliğin hangi güdülerle meşrulaştırıldığının belirlenmesi amacıyla araştırmacılar tarafından 326 kişiden oluşan ayrı bir örneklem üzerinden bu çalışma kapsamında bir ön çalışma ile geliştirilmiştir¹. Öncelikle bir madde havuzu oluşturulmuş ve bu maddeler, uygunluk ve anlaşılabilirlik açısından üç sosyal psikolog tarafından değerlendirilmiş ve ölçekte kullanılabileceği uygun görülen 21 madde (örneğin, ‘Evlilik, iki insanın birlikteliğini meşrulaştırır.’, ‘Cinselliğin yaşanması için tek meşru yol evliliğdir.’) ile son haline

getirilmiştir. Bu maddeler, 1 ‘kesinlikle katılmıyorum’ ile 5 ‘kesinlikle katılıyorum’ arasında değişen beş dereceli bir ölçek üzerinden değerlendirilmiştir. Son aşamada belirlenen maddelerle, ölçeğin geçerlik güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Açıklayıcı faktör analizinde 21 maddelik Evlilik Sistemini Meşrulaştırma Ölçeği için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısının .94 ve Bartlett testi sonucunun da anlamlı ($p < .001$) olduğu görülmüştür. Açıklayıcı faktör analizi sonrasında ölçekte yer alan her maddenin madde-toplam korelasyonuna ilişkin değerler incelendiğinde, bu değerlerin .60 ile .79 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçekte ters kodlanan madde yoktur. Ölçeğe açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .94 olarak bulunmuştur (Bu değer mevcut çalışmada .93’tür). Evlilik Sistemini Meşrulaştırma Ölçeği’nin fak-

1 Evlilik Sistemini Meşrulaştırma Ölçeği ile ilgili ayrıntılı bilgi için ozge.dogan@dicle.edu.tr adresi ile iletişime geçebilirsiniz.

tör yapısının, evli bir örneklem grubu ile gerçekleştirilen bu çalışma için de uygun olup olmadığını test etmek amacıyla, doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Model uyum indeksleri verinin tek faktörlü yapıya uygun olduğunu göstermiştir. Test sonuçlarına bakıldığında, model uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeylerde olduğu görülmüştür [χ^2 (df = 185, N = 332) = 583.28, $p < .000$, GFI = .85, AGFI = .81, CFI = .87, RMSEA = .08].

Olumlu Yanılsama Ölçeği

Olumlu Yanılsama Ölçeği, evli bireylerin ilişkilerine ve eşlerine yönelik olumlu yanılsamalarını değerlendirebilmek amacıyla araştırmacılar tarafından bu çalışma kapsamında 200 kişiden oluşan ayrı bir örneklem üzerinden geliştirilmiştir².

Ölçekte yer alan ifadeler katılma düzeylerine göre, katılımcıların evliliklerine ve eşlerine ilişkin olumlu yanılsama yaptıkları ve ilişkilerini gerçekte olduğundan daha iyi bir düzeyde algıladıkları varsayımında bulunulabilir. Olumlu Yanılsama Ölçeği, 14 maddeden (örneğin, 'Bu dünyada bizim kadar uyumlu bir çift daha olduğunu sanmıyorum', 'Bir an bile olsa, eşimle olan ilişkimden pişmanlık duymadım.') oluşan ve 1 'kesinlikle katılmıyorum' ile 5 'kesinlikle katılıyorum' arasında değişen beşli likert tipi bir ölçektir. Açımlayıcı faktör analizinde 14 maddelik Olumlu Yanılsama Ölçeği için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısının .95 ve Bartlett testi sonucunun da anlamlı ($p < .001$) olduğu görülmüştür. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .96'dır. (Bu değer, mevcut çalışmada .95 olarak bulunmuştur ve yüksek bir değerdir). Ölçekte yer alan her maddenin madde-toplam korelasyonuna ilişkin değerler incelendiğinde, bu değerlerin .71 ile .89 arasında değiştiği görülmüştür. Açımlayıcı faktör analizi sonrasında, Olumlu Yanılsama Ölçeği'nin faktör yapısının bu çalışma için uygunluğunu test etmek amacıyla, doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Önerilen modifikasyon indeksleri incelenmiş ve son modelin veri ile daha uyumlu olduğu ve model uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeylerde olduğu görülmüştür [χ^2 (70, N = 332) = 232.85, $p < .000$, GFI = .91, AGFI = .86, CFI = .95, RMSEA = .08].

Genel Sistemi Meşrulaştırma Ölçeği

Genel Sistemi Meşrulaştırma Ölçeği, insanların mevcut sistemi ne kadar meşru algıladıklarını belirlemek amacıyla, Kay ve Jost (2003) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması ise Yıldırım (2010) tarafından yapılmıştır. Sistemi meşrulaştırma, 8 maddeden oluşan 7 dereceli Likert türünde (1 'kesinlikle katılmıyorum', 7 'kesinlikle katılıyorum') bir ölçektir. Kay ve Jost (2003)'ün çalışmasında ölçek için hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .88'dir. Yıldırım ise, ölçeğin

Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısını .67 olarak hesaplamıştır. Bu çalışmada da iç tutarlılık katsayısı erkekler için .82, kadınlar için .78 olarak hesaplanmıştır ve iyi değerlerdir.

Çift Uyum Ölçeği

Bu çalışmada, evli bireylerin evlilik doyumlarını belirlemek amacıyla Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ) kullanılmıştır. Genel olarak, evliliklerde ilişki kalitesini ve evlilik uyumunu ölçen Çift Uyum Ölçeği'nin (Fıfıloğlu ve Demir, 2000), evlilik doyumunu ölçmek için de kullanıldığı görülmektedir (Örneğin, Duman Temel, 2013; Gündoğan, 2015; Özen, Salman Engin ve Sakallı Uğurlu, 2016). Spainer (1976) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Fıfıloğlu ve Demir (2000) tarafından yapılan Çift Uyum Ölçeği (Dyadic Adjustment Scale) 4 alt boyuttan ve 32 maddeden oluşmaktadır. Bu boyutlar; çift doyum (dyadicsatisfaction), çiftlerin bağlılığı (dyadic cohesion), çiftlerin fikir birliği (dyadic consensus) ve duygusal ifade (affectional expression) olarak belirtilmiştir. Alt boyutlara rağmen, Fıfıloğlu ve Demir (2000) ölçeğin genellikle toplam puan üzerinden kullanıldığını belirtmişlerdir. Ölçekten alınabilecek puanlar 0-151 arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .92 olarak belirtilmiştir. Bu çalışmada ölçeğin tamamından alınan puan kullanılmıştır.

İşlem

Tüm uygulamalar için, öncelikle etik kurul onayı alınmıştır. Ölçek formunun ilk sayfasında çalışmanın amacına ilişkin bilgi ile birlikte, katılımcıların gönüllü katılımlarını beyan ettikleri bilgilendirilmiş onam formu yer almaktadır. Ardından sırasıyla, Demografik Bilgi Formu, Olumlu Yanılsama Ölçeği, Evlilik Sistemini Meşrulaştırma Ölçeği, Genel Sistemi Meşrulaştırma Ölçeği ve Çift Uyum Ölçeği bulunmaktadır. Katılımcılara kartopu örnekleme yöntemiyle ulaşılmıştır. Ölçekler evli çiftlere ayrı zarflar içerisinde verilmiş ve sonrasında onlardan kapalı zarf içerisinde geri alınmıştır. Tüm katılımcılar ölçekleri aynı sırada yanıtlamışlardır.

Bulgular

Bu araştırmanın temel amacı, evlilik sistemini meşrulaştırma ile evlilik doyumunu arasındaki ilişkide olumlu yanılsamaların aracı rolünün test edilmesidir. Bu bağlamda öncelikle araştırmanın temel değişkenlerine ait ortalamaların cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Ardından, evli çiftlerin evlilik sistemini meşrulaştırmaları, olumlu yanılsama düzeyleri, evlilik doyumları ve genel sistemi meşrulaştırma düzeyleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla, değiş-

2 Olumlu Yanılsama Ölçeği ile ilgili ayrıntılı bilgi için ozge.dogan@dicle.edu.tr adresi ile iletişime geçebilirsiniz.

Tablo 2. Temel Değişkenlere Ait Cinsiyet Farklılıkları

	Kadın N = 166		Erkek N = 166		Ranj	t
	Ortalama	Ss	Ortalama	Ss		
Evlilik Sistemini Meşrulaştırma	3.55	.66	3.57	.69	1-5	.30
Olumlu Yanılsama	3.37	.83	3.52	.69	1-5	2.71*
Genel Sistemi Meşrulaştırma	2.63	1.02	2.64	1.11	1-7	.06
Çift Uyumu	109.41	21.90	110.86	20.05	0-151	1.49

Not. * $p < .05$

kenler arasındaki korelasyon katsayıları incelenmiştir. Son olarak araştırmanın denencelerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Analizler SPSS 18 ve AMOS 21 programları kullanılarak yürütülmüştür.

Betimleyici Analizler

Çalışmanın temel değişkenlerine ait ortalamalarda cinsiyet farklılıklarının belirlenmesi amacıyla, eşleştirilmiş gruplar t-testi (Paired sample t-test) uygulanmıştır. Sonuçlar ve değişkenlere ait betimleyici istatistikler (ortalama, standart sapma ve ranjlar) Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2’ye bakıldığında, katılımcıların evlilik sistemini meşrulaştırma ortalamalarının orta değer üzerinde olduğu ve bunun hem kadınlar hem de erkekler için geçerli olduğu görülmektedir. Benzer biçimde hem kadın hem de erkek katılımcıların ilişkilerinde yaptıkları olumlu yanılsamalar, orta değer üzerindedir. Bununla birlikte, katılımcıların genel sistemi meşrulaştırma ortalamalarının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Son olarak, katılımcıların çift uyumu ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre hem kadınların hem de erkeklerin, evliliklerinde görece mutlu oldukları söylenebilir. Cinsiyet farklılığının belirlenmesi amacıyla

yapılan eşleştirilmiş gruplar için t-testi sonuçları incelendiğinde, cinsiyet farkının anlamlı olduğu tek değişkenin olumlu yanılsama olduğunu görülmektedir. Buna göre; erkeklerin olumlu yanılsama puanları, kadınlarınkinden anlamlı olarak daha yüksektir. Başka bir ifadeyle, kadın eşlerle karşılaştırıldığında, erkek eşlerin evliliklerinde daha fazla olumlu yanılsama yaptıkları söylenebilir.

Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

Evlilik çiftlerin evlilik sistemini meşrulaştırmaları, olumlu yanılsama düzeyleri, evlilik doyumları ve genel sistemi meşrulaştırma düzeyleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla, değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmıştır ve sonuçlar Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3’te görülebileceği gibi, kadınların evlilik sistemini meşrulaştırma düzeyleri ile olumlu yanılsamaları, evlilik doyumları ve genel sistemi meşrulaştırma düzeyleri arasında beklediği gibi pozitif yönde anlamlı ilişkiler vardır. Olumlu yanılsama ve evlilik doyumu açısından bakıldığında da, kadınlarda bu iki değişken arasında beklenilen yönde pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Çalışmanın Temel Değişkenleri Arasındaki Korelasyonlar

	1	2	3	4	5	6	7	8
1.Kadının Evlilik Sistemini Meşrulaştırması	1	.31**	.23**	.35**	.53**	.13	.05	.26**
2. Kadının Olumlu Yanılsaması		1	.82**	.12	.23**	.56**	.64**	.15
3.Kadının Evlilik Doyumu			1	.10	.15*	.52**	.73**	.07
4.Kadının Genel Sistemi Meşrulaştırması				1	.28**	.07	.10	.55**
5.Erkeğin Evlilik Sistemini Meşrulaştırması					1	.37**	.11	.40**
6. Erkeğin Olumlu Yanılsaması						1	.72**	.17*
7. Erkeğin Evlilik Doyumu							1	.11
8. Erkeğin Genel Sistemi Meşrulaştırması								1

** $p < .01$ * $p < .05$

Erkeklerin evlilik sistemini meşrulaştırma düzeyleri ile olumlu yanılısma ve genel sistemi meşrulaştırma düzeyleri arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu; ancak erkekler için evlilik sistemini meşrulaştırma ile evlilik doyumu arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı görülmektedir. Diğer taraftan, erkeklerde evlilik doyumunun, sadece kendi olumlu yanılısmaları ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir.

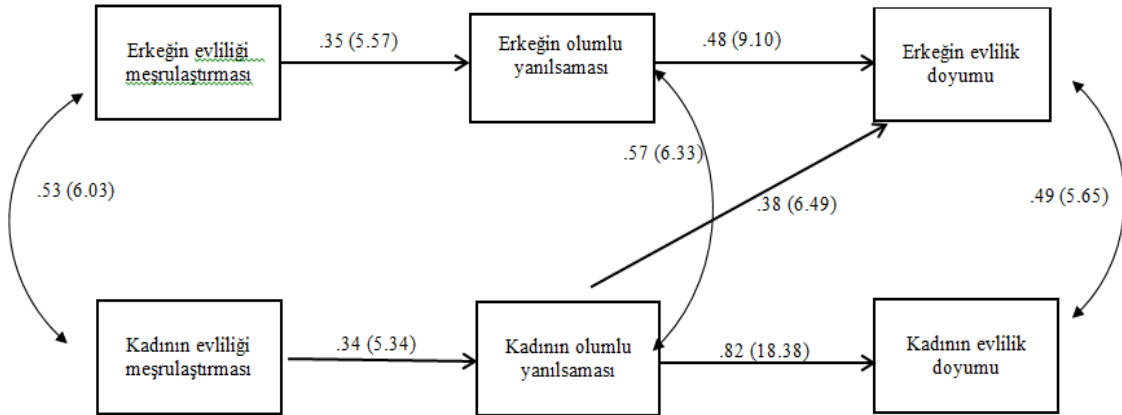
Tablo 3 incelendiğinde, eşlerin bazı değişkenlerinin diğer eşin bazı değişkenleriyle olan ilişkilerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Örneğin, erkeklerin evlilik doyumları, eşlerinin olumlu yanılısmaları ve evlilik doyumları ile pozitif yönde ilişkilidir. Kadınların evlilik doyumları da eşlerinin olumlu yanılısmaları ile pozitif yönde ilişkilidir.

Evliik Sistemini Meşrulaştırma ve Evlilik Doyumu Değişkenleri Arasındaki İlişkide Olumlu Yanılısmaların Aracı Rolü

Evli çiftlerin evlilik sistemini meşrulaştırmaları ve evlilik doyumları arasındaki ilişkide olumlu yanılısmaların aracı rolünü test etmek amacıyla, Aktör- Partner Karşılıklı Bağımlılık Modeli (Kenny, Kashy ve Cook, 2006) kullanılmıştır. Modelde aynı zamanda evlilik sistemini meşrulaştırmanın olumlu yanılısma üzerindeki

ve olumlu yanılısmanın da evlilik doyumu üzerindeki yordayıcı rolü test edilmiştir. Öncelikle, bağımsız değişkenden (evlilik sistemini meşrulaştırma) aracı değişkene (olumlu yanılısma) ve aracı değişkenden bağımlı değişkene (evlilik doyumu) giden tüm ilişkiler tanımlanmıştır. Ek olarak, bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiler ile aracı ve bağımlı değişkenlerin hataları arasındaki ilişkiler de modele eklenmiştir. Model uygulandıktan sonra, modeldeki anlamsız yollar, t değeri en düşük olandan başlanarak, teker teker modelden çıkarılmıştır. Bu işlemler, modelde sadece anlamlı ilişkiler kalıncaya kadar sürdürülmüştür. Şekil 1'de sunulan son model sadece anlamlı ilişkilerden oluşmaktadır. Modelin uyum indeksleri, modelin veriye uyumunun çok iyi olduğu göstermektedir [$\chi^2(7, N = 166) = 19.77, p > .05, GFI = .96, AGFI = .95, NNFI = .99, CFI = .98, RMSEA = .04$]

Şekil 1'de yer alan modeldeki aktör etkileri incelendiğinde, erkek eşlerin evlilik sistemini meşrulaştırma düzeylerinin, evliliklerinde yaptıkları olumlu yanılısmalarını anlamlı olarak yordadığı görülmüştür ($\beta = .35, B = .35, p < .001$). Yine erkeklerin evliliklerine ve eşlerine ilişkin yaptıkları olumlu yanılısmalar, onların evlilik doyumlarını pozitif yönde ve anlamlı olarak yordamaktadır ($\beta = .48, B = 13.9, p < .001$). Kadın eşlerin evlilik sistemini meşrulaştırmaları, onların evliliklerinde yaptıkları

$N = 166, \chi^2 = 19.77, df = 7, RMSEA = .04$

Not. Modelde standart beta değerleri verilmiştir. t değerleri parantez içinde verilmiştir.

Şekil 1. Evlilik Sistemini Meşrulaştırma ve Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkide Olumlu Yanılısmaların Aracı Rolü

olumlu yanılısamları pozitif yönde ve anlamlı olarak yordamaktadır ($\beta = .34, B = .43, p < .001$). Kadınların olumlu yanılısama yapımları, onların evlilik doyumlarını da pozitif yönde ve anlamlı olarak yordamaktadır ($\beta = .82, B = 21.5, p < .001$). Evlilik sisteminin olumlu yanılısama ve evlilik doyumu üzerinde yordayıcı gücünün olması beklenmekteydi, aktör etkileri açısından bu denencenin doğrulandığı görülmektedir. Modeldeki partner etkileri incelendiğinde, sadece tek bir etkinin anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre, kadın eşlerin evliliklerinde olumlu yanılısama yapımları, erkek eşlerin evlilik doyumlarını pozitif yönde ve anlamlı olarak yordamaktadır ($\beta = .38, B = 8.9, p < .05$).

Çalışmanın temel amacı, eşlerin evliliklerinde yaptıkları olumlu yanılısamların, evlilik sistemini meşrulaştırma ve evlilik doyumu arasındaki aracı rolünün test edilmesidir. Bu doğrultuda modeldeki dolaylı (indirect) etkilerin anlamlı olup olmadığını belirlemek için Shrout ve Bolger (2002) tarafından ortaya koyulan bootstrap yöntemi ile standart hata ve güven aralığı (GA) değerleri hesaplanmıştır.

Dolaylı etkilerin güven aralıklarının "0" içermemesi halinde, söz konusu dolaylı etkilerin istatistiksel olarak anlamlı (.05 düzeyinde) olduğu bildirilmektedir (Shrout ve Bolger, 2002). Bu çalışmada değerler, 2000 bootstrap örnekleme ve %95 GA kullanılarak hesaplanmıştır. Analiz sonucu, üç aracı etkinin beklenen yönde anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır. İlk olarak, erkeğin evliliğine ve eşine yönelik olumlu yanılısamlarının, erkeğin evlilik sistemini meşrulaştırması ve kendi evlilik doyumu arasındaki ilişkiye istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde tam aracılık ettiğini göstermiştir ($b = 4.86, GA [3.42, 6.63], p < .01$). Evliliğe ve eşe ilişkin olumlu yanılısamların, kadın eş için de benzer etkilerinin olduğu görülmektedir. Kadının ilişkisinde yaptığı olumlu yanılısamlar, evlilik sistemini meşrulaştırması ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiye istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde aracılık etmektedir ($b = 9.31, GA [6.13, 12.18], p < .01$). Partner etkileri açısından incelendiğinde, kadının evliliğinde olumlu yanılısama yapmasının, kadının evlilik sistemini meşrulaştırması ile erkeğin evlilik doyumu arasındaki ilişkiye anlamlı bir şekilde tam aracılık ettiği görülmektedir ($b = 3.86, GA [2.55, 5.49], p < .01$).

Tartışma

Bu çalışmanın temel amacı, evli çiftlerde evlilik sistemini meşrulaştırma ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi incelemek ve bu ilişkide olumlu yanılısamlarının aracı rolünü test etmektir. Betimleyici istatistiklere ilişkin bulgular incelendiğinde, kadınların ve erkeklerin olumlu yanılısama ve evlilik doyumu düzeylerinin orta değer üzerinde olduğu görülmektedir. Araştırmalar,

yakın ilişkilerde ilişki doyumunun en temel belirleyicilerinden birinin olumlu yanılısamlar olduğunu ortaya koymaktadır (Murray, 1999; Murray ve Holmes, 1996; Murray ve Holmes, 1997). Bu açıdan bakıldığında, eşine ve evliliğine yönelik olumlu yanılısama düzeyi yüksek olan bireylerin evlilik doyumlarının da yüksek olması anlaşılır bir sonuçtur. Çalışmaya katılan çiftlerin evlilik sistemini meşrulaştırma ortalamalarının da orta değer üzerinde olduğu ve bunun hem kadın eşler hem de erkek eşler için geçerli olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle, katılımcıların evlilik sistemini meşru ve gerekli gördükleri söylenebilir. Bununla birlikte, katılımcıların genel sistemi meşrulaştırma ortalamalarının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Buna göre hem kadınların hem de erkeklerin genel sistemi meşrulaştırmaya ait ortalamaları, orta değer altındadır.

Genel sistemi meşrulaştırma ve evlilik sistemini meşrulaştırma değişkenlerinin korelasyonları ve alınan ortalama puanlar bir arada değerlendirildiğinde, bulguların dikkat çekici olduğu görülmektedir. Öncelikle, evlilik sistemini meşrulaştırma ve genel sistemi meşrulaştırma değişkenleri arasındaki korelasyonlara bakıldığında, anlamlı ve orta düzeye yakın bir ilişkinin varlığından söz etmek mümkündür. Temelde benzer motivasyonları ve hafifletici işlevleri olmakla birlikte, bu bulgu evlilik sistemini meşrulaştırmanın genel sistemi meşrulaştırmadan farklı bir süreç olduğuna işaret etmektedir. Evliliğin, üremeyi ve nesillerin devamını sağlaması açısından (Dökmen, 2004), doğası gereği daha evrensel ve daha kolay meşrulaştırılabilen bir sistem olduğu düşünülebilir. Ayrıca, birlikte yaşayan bireylere yönelik kalıpyargılar (Engin, Hürman ve Harvey, 2020) ve evliliğin yasalarla tanımlanan bir sistem olması da adanmış bir ilişki olduğu belirtilen (Day ve ark., 2011) evliliğin meşrulaştırılmasını, siyasi ideolojilerin ya da diğer sistemlerin meşrulaştırmasına kıyasla kolaylaştırıyor olabilir. Başka bir ifadeyle, daha evrensel olan evlilik sisteminin meşrulaştırılması ve gerekli görülmesi daha kolay olabilir. Bu çalışmaya katılan evli çiftlerin genel sistemi meşrulaştırma puanlarının düşük olması, bununla birlikte evlilik sistemini meşrulaştırma puanlarının ortalamasının üzerinde olması da bu bakışla değerlendirilebilir ve evliliğin daha yaygın ve alternatifsiz bir sistem olarak daha fazla hafifletici işlevlerinin olduğu ileri sürülebilir.

Sonuçlar, beklentilerle tutarlı olarak hem kadınlarda hem erkeklerde evlilik sistemini meşrulaştırma ve olumlu yanılısamlar arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu da göstermiştir. Genel sistemi meşrulaştırma kuramıyla ilgili yazın incelendiğinde, dezavantajlı gruplardaki bireylerin kendi çıkarlarına ters düşen bir sistemde yaşıyor olmanın yarattığı çelişkiyi azaltmak için sistemi daha fazla meşrulaştırdıkları görülmektedir. Örneğin; Jost ve arkadaşları (2003), düşük gelirli Afrika

kökenli Amerikalıların, yurttaşların haklarının kısıtlanmasını daha fazla desteklediklerini ve ekonomik eşitsizliklerin meşru ve gerekli olduğuna diğerlerinden daha fazla inandıklarını belirlemiştir. Yazarlar, dezavantajlı grup üyelerinin, bu konularının devam etmesine ve değişmemesine yol açan sistemin meşru, haklı, adil ve gerekli olduğu inancını sürdürerek, yaşadıkları zorlukların önemini ve bilişsel çelişkilerini azaltıyor olabileceklerini belirtmişlerdir. Aksi takdirde bu bireyler kendilerine zarar veren bir sistemi neden sürdürdüklerini kendilerine açıklayamayacak ve bilişsel çelişki yaşayabileceklerdir. Benzer bir açıklama evlilik sistemini meşrulaştırma ve olumlu yanılsamalar için de yapılabilir. Nitekim araştırmacılar (ör., Murray, Holmes ve Griffin, 1996b), insanların ilişkilerinde olumlu yanılsamalar kullanmalarının ardında, birlikte oldukları kişinin doğru insan olduğuna inanma ve ilişkileri konusunda bilişsel çelişki yaşamaktan kaçınma gereksinimlerinin yatabileceğine işaret etmişlerdir (ör., Murray, Holmes ve Griffin, 1996b). Bu bilgiler, benzer bir motivasyona hizmet eden evlilik sistemini meşrulaştırma ve olumlu yanılsamalar arasında gözlenen pozitif ilişkiyi anlamamıza yardımcı olabilir.

Analizlere tekrar bakıldığında, kadınların evlilik doyumları ve olumlu yanılsamaları arasında .82 gibi oldukça yüksek bir korelasyon olduğu görülmektedir. Bu durum iki değişkenin aynı şeyi ölçüyor olabileceğini düşündürülebilir. Bununla birlikte, olumlu yanılsamalar bilişsel çarpıtmalar yoluyla ilişkiyi ve partneri kusursuzmuşcasına algılamayı içerirken, eşlerin evliliklerinden doyum almaları için evliliklerini kusursuz görmelerinden ziyade sorunlara nasıl yaklaştıkları daha belirleyici görünmektedir (Canel, 2007). Bu durum sorunun ölçüm araçlarından kaynaklanabileceğini akla getirmiş ve söz konusu değişkenlerin ölçüm araçları yeniden gözden geçirilmiştir. Katılımcıların evlilik doyumunu ölçmek için kullanılan Çift Uyum Ölçeğinin bazı maddelerinin olumlu yanılsamalarla benzer tutum ifadelerine sahip olması, bu sorunun olası bir nedeni olabilir. Bu durumun araştırma için bir sınırlılık oluşturduğu söylenebilir.

Temel değişkenlere ait ortalamaların kadınlar ve erkekler açısından farklılaşıp farklılaşmadığına bakıldığında, cinsiyet farkının anlamlı olduğu tek değişkenin olumlu yanılsama olduğu görülmektedir. Buna göre, kadınlarla karşılaştırıldığında, erkeklerin olumlu yanılsama düzeyleri daha yüksektir. Yakın ilişkilerde olumlu yanılsamalarla ilgili çalışmalar incelendiğinde, cinsiyet farkına ilişkin farklı araştırma bulguları olduğu görülmektedir. Örneğin, bazı çalışmalarda olumlu yanılsama düzeyinin cinsiyet açısından farklılaşmadığı (Fowers, Fışıloğlu ve Procacci, 2008; Fowers, Lyon, Montel ve Shaked, 2001; Fowers, Lyon ve Montel, 1996; Luo ve Snider, 2009) belirtilirken, kadınların olumlu yanılsama düzeylerinin erkeklerinkinden daha yüksek olduğunu ve

kadınların yakın ilişkilerinde eşlerini daha çok idealleştirdiklerini ortaya koyan çalışmalar da vardır (Murray, 1994; Murray, Holmes ve Griffin, 1996a, 1996b). Türkiye’de konu ile ilgili sınırlı sayıda çalışmanın birinde, bu çalışmanın bulgusuyla da tutarlı olarak, kadınlarla karşılaştırıldığında erkeklerin evliliklerinde daha fazla idealleştirilmiş çarpıtma yaptıkları belirtilmiştir (Akbalık Doğan ve Büyüksahin Sunal, 2011). Gagne ve Lydon’a (2003) göre, erkeklerin ilişkilerini olumlu bir bakış açısıyla değerlendirmeleri ancak ilişkilerine yüksek düzeyde bağlanmış olmaları ile mümkün olmaktadır. Murray ve arkadaşlarının (1996b) araştırmalarında, erkeklerin flört ilişkilerinin ilk yıllarında, partnerlerine ilişkin olumlu değerlendirmelerde bulunmazken, bir yılın sonunda ilişkilerine daha fazla bağlandıkları ve ilişkileriyle ve partnerleriyle ilgili olumlu yanılsamalar sergiledikleri ortaya konulmuştur. Ek olarak, Gagne ve Lydon (2003) kadınların bağlanımlarının düşük ya da yüksek olmasına bağlı olmaksızın olumlu yanılsama sergilediklerini, erkeklerin ise bağlanımları arttıkça ilişkide olumlu yanılsama yaptıklarını vurgulamaktadır. Akbalık Doğan ve Büyüksahin Sunal’ın (2011) çalışmasında erkeklerin daha fazla idealleştirilmiş çarpıtma yapmaları, yatırım modeli değişkenleriyle açıklanmıştır. Araştırmacılar, katılımcıları ilişkiye yaptıkları yatırımlar açısından değerlendirmiş ve kadınlarla karşılaştırıldığında erkeklerin ilişkilerine daha fazla yatırım yaptıklarını ortaya koymuşlardır. Başka bir ifadeyle, hem ilişkiye yapılan yatırımların fazla olması hem de ilişki bağlanımlarının yüksek olmasının bir sonucu olarak erkeklerin ilişkilerinde daha fazla idealleştirme yapmış olabileceklerini belirtmektedirler. Bu çalışmada da kadınlarla karşılaştırıldığında erkeklerin evliliklerinde daha fazla olumlu yanılsama yapmaları, katılımcıların evlilik süresi ortalamasının görece yüksek olmasının bir sonucu olarak erkeklerin ilişki bağlanımlarının artması ile açıklanabilir. Başka bir ifade ile, evlilik süresi ortalamasının yaklaşık 12 yıl olması, erkek katılımcıların olumlu yanılsama düzeylerini arttırıcı bir etmen olabilir. Hem yurt dışında hem de Türkiye’de olumlu yanılsamalar konusunda cinsiyet farkına ilişkin sınırlı sayıda çalışma olduğundan, şimdilik yapılan açıklamaların varsayım düzeyinde kaldığını belirtmek gerekir. Türkiye’de konu ile ilgili yapılacak yeni çalışmalar, cinsiyet farklılığının daha kapsamlı açıklanmasına katkı sağlayabilir.

Evlilik sistemini meşrulaştırmanın olumlu yanılsamalar üzerindeki yordayıcı rolüne bakıldığında, beklentilerle tutarlı olarak hem kadınlarda hem erkeklerde evlilik sistemini meşrulaştırmanın olumlu yanılsamaları pozitif yönde ve anlamlı olarak yordadığı görülmektedir. Başka bir ifadeyle, evlilik sistemini meşru ve gerekli gören her iki eş de evliliğinde daha fazla olumlu yanılsama yapmaktadır.

Evlilikle ve eşle ilgili gerçekçi olmayan olumlu inançlar (Fowers ve Pomerantz, 1992) ya da bireylerin partnerlerini idealleştirilmiş imgelerle ve gerçekte olduklarından daha olumlu görme eğilimi olarak tanımlanabilen olumlu yanılsamalar (Barelds, Dijkstra, Koudenburg ve Swami, 2011), bilişsel olarak ilişkiyi sürdürme mekanizması olarak ele alınmaktadır (Büyükşahin, 2007; Rusbult, Arriage ve Agnew, 2001). Özellikle evlilik gibi, bireylerin kendi kurdukları ve duygusal yatırım yaptıkları (Murray, 1994; Sprecher ve Felmler, 1993) bir sistemde, eşlerin bir ilişkiyi sürdürme mekanizması olarak değerlendirilen olumlu yanılsamalar sergilemeleri anlaşılır görünmektedir. Evlilik sistemini meşru ve gerekli gören, evliliği idealleştiren ve bu sistem içinde yer alan eşler, sistemin devamını sağlamak için ilişkilerine ve eşlerine yönelik bazı bilişsel çarpıtmalar yapıyor olabilirler. Yazın (Miller, Caughlin ve Huston, 2003; Murray, Holmes, Dolderman ve Griffin, 2000; Murray, 1994) ve beklentilerle tutarlı olarak hem kadınlarda hem erkeklerde, olumlu yanılsamalar evlilik doyumunu pozitif yönde ve anlamlı olarak yordamaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi hem flört eden hem de evli olan çiftlerde olumlu yanılsamaların ilişki doyumunu, ilişki istikrarını ve aşk ile pozitif yönde ilişkili olduğunu ortaya koyan çalışmalar vardır (Murray ve Holmes, 1997; Murray, Holmes ve Griffin, 1996a; 1996b). Bu çalışmalar aynı zamanda birbirini idealleştiren ve daha olumlu gören çiftlerin daha az çatışma yaşadığını da ortaya koymaktadır. Özellikle evlilik gibi, yatırımların fazla olduğu, bitirilmesi görece daha zor olan ve bedellerinin daha ağır algılandığı (Le ve Agnew, 2003) bir ilişkiyi sürdürmek için, eşler daha fazla istek duyabilirler. Olumlu yanılsamalar gibi bilişsel çarpıtmalar sayesinde, eşlerini ve evliliklerini idealize eden ve daha olumlu gören bireyler de ilişkilerinden daha fazla doyum alabilir.

Olumlu yanılsamaların evlilik doyumunu üzerindeki partner etkileri incelendiğinde, beklentilerle tutarlı olarak, kadının olumlu yanılsamalarının eşinin evlilik doyumunu olumlu yönde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, eşine ve evliliğine yönelik olumlu yanılsamalar yapan kadının sadece kendi evlilik doyumunu değil, eşinin evlilik doyumunu da arttırmaktadır. Bu sonuç, Kirkpatrick ve Davis'in (1994), kadınların ilişkiyi sürdüren ve koruyan, ama aynı zamanda da bitirici rolününün olduğunu belirtmesiyle açıklanabilir. Bir başka çalışmada (Choo, Levine ve Hatfield, 1996) da erkeklerle karşılaştırıldığında kadınların ayrılık sonrasında daha fazla rahatlama yaşadıkları ortaya konmuştur. Yazarlara göre, bu durum kadınların erkeklerle ilişkilerinin daha fazla farkında olmalarıyla ve bunun bir sonucu olarak, ilişkide yaşanan sorunları daha fazla fark etmeleriyle açıklanabilir. Kadınların ilişkiyi sür-

dürme çabalarının erkeklerden daha fazla olması (Huston, Surra, Fitzgerald ve Cate, 1981; akt. Davis, 1999) da yine kadının ilişkideki rolüne örnek olarak verilebilir. Boşanmayı kadının başlattığını ortaya koyan çalışmalar da bu bulguyu desteklemektedir (Gigy ve Kelly, 1993; Kitson, 1992). Özetlemek gerekirse, kadının ilişkiyi sürdüren ve koruyan rolü nedeniyle, eşini ve evliliğini daha olumlu ve yanlı bir bakış açısıyla görmesi, yani olumlu yanılsamaları, eşinin evlilik doyumunu arttırmış olabilir.

Daha önce de belirtildiği üzere, araştırmanın temel amacı, evlilik sistemini meşrulaştırma ile evlilik doyumunu arasındaki ilişkide olumlu yanılsamaların aracı rolünün belirlenmesidir. Sonuçlar, beklentilerle tutarlı olarak hem kadınlarda hem erkeklerde olumlu yanılsamaların, evlilik sistemini meşrulaştırma ile evlilik doyumunu arasında aracı rol üstlendiğini göstermektedir. Buna göre, evlilik sistemini meşrulaştırma düzeyi yüksek olan bireyler, evlilik ilişkilerine ve eşlerine yönelik daha fazla olumlu yanılsamalar sergilemekte, bu da onların evlilik doyumunu arttırmaktadır. Evlilik bireylerin çoğunlukla gönüllü olarak katıldıkları hem maddi hem de duygusal yatırımların fazla olduğu ve sonlandırılmasının bedeli yüksek algılandığı için bağlanımın da yüksek olduğu (Rusbult ve Arriage, 1997) bir sistemdir. Tıpkı genel sistemlerin meşrulaştırılmasında olduğu gibi, evlilik sisteminde yer alan bireyler de evliliği meşru ve gerekli görme eğiliminde olabilirler. Bu noktada da olumlu yanılsamaların hafifletici işlevini vurgulamak gerekir. Birey, içinde yer aldığı bu sistemin devamı için, eşini ve evliliğini daha olumlu görmeye başlayabilir ve bazı bilişsel çarpıtmalardan faydalanabilir. Birey tarafından yapılan olumlu yanılsamalar, ilişkiyi sürdürmek ve dahası ilişkinin sürdürülmeye değer bir ilişki olduğu inancını devam ettirmek için kullanılan bir strateji olarak değerlendirilebilir. Başka bir ifadeyle, evlilik sistemini meşrulaştıran bireylerin ilişkilerinde yaptıkları olumlu yanılsamalar artmaktadır ve bu yanlı değerlendirmeler de onların evlilik doyumlarını yükseltmektedir.

Çalışmada ayrıca hem kadınlarda hem de erkeklerde evlilik sistemini meşrulaştırma ile evlilik doyumunu arasındaki ilişkide olumlu yanılsamaların aracılık ettiği tespit edilmiştir. Eşlerin evlilik sistemini meşrulaştırmaları onların evlilik doyumlarını doğrudan arttırmamakta, eşe ve evliliğe yönelik olumlu yanılsamalar üzerinden arttırmaktadır. Bu örüntünün özellikle erkekler açısından dikkat çekici olduğu söylenebilir. Bulgular bölümünden de hatırlanacağı gibi, erkeklerin evlilik sistemini meşrulaştırmaları ile evlilik doyumları arasında bir ilişki bulunmamıştır. Ancak, olumlu yanılsamaların aracı etkisi devreye girince, erkeklerin evlilik sistemini meşrulaştırma ve evlilik doyumları arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de evli bireylerle karşılaştırıldığında evli olmayan bireylerin sorumluluk almak istemeyen ve ben-cil gibi daha olumsuz özelliklerle tanımlanmaları (Sönmez, 2020), bekar bireylere yönelik, daha yalnız ve mutsuz gibi, olumsuz yüklemeler ve kalıpyargıların olması (Morris, DePaulo, Hertel ve Taylor, 2008) ve evliliğin bir statü olarak algılanması (DePaulo ve Morris, 2005) gibi nedenlerle evliliğin idealleştirildiği söylenebilir. Bir taraftan evlilik sistemini meşrulaştıran ve yücelten, diğer taraftan evlilikle birlikte özgürlüğünün ve sosyal yaşantısının kısıtlanacağını düşünen erkeklerin (Akbalık Doğan, 2016) bilişsel çelişki yaşamaları olasıdır. Bu anlamda, evlilik sistemine dâhil olmalarıyla birlikte, erkeklerin algıladığı bedeller (örneğin; özgürlüğün kısıtlanması) kadınlarınkinden daha fazla olabilir. Bunun sonucunda, erkeklerin evlilik sistemini meşru ve gerekli olarak algılamaları evlilik doyumları üzerinde bir etki yaratmazken, evliliklerinde yaptıkları olumlu yanılsamaların aracı etkisiyle doyumlarının artmasına neden oluyor olabilir. Diğer bir ifadeyle, erkeğin evlilikte yaşaması muhtemel olan bilişsel çelişkiden olumlu yanılsamalar aracılığıyla kaçınması olası görünmektedir. Aynı zamanda, bu çalışmada kadınlarla karşılaştırıldığında erkeklerin ilişkilerinde daha fazla olumlu yanılsama yaptıkları sonucu göz önüne alındığında, yanılsamaların erkeklerin evlilik doyumunu üzerindeki gücü de daha iyi anlaşılabilir.

Yukarıda belirtildiği gibi, olumlu yanılsamalar kadınların evlilik sistemini meşrulaştırma ve evlilik doyumları arasındaki ilişkide de aracı rol oynamaktadır. Erkeklerden farklı olarak, bu durum kadınlar için cinsiyet sistemindeki dezavantajlı konumlarıyla (Dökmen, 2004; Glick ve Fiske, 2001; Sakallı ve Curun, 2001) ilişkilendirilerek açıklanabilir. Wood, Rhodes ve Whelan (1989) yaptıkları meta analiz çalışmasında medeni durum ve mutluluk açısından cinsiyet farklılıklarını incelemişler ve evliliğin her iki cinsiyet için mutlulukla ilişki olduğunu; ancak kadınlara erkeklerden daha fazla olumlu çıktı sağladığını ortaya koymuşlardır. Özellikle Türkiye’de, geleneksel cinsiyet rolleri ve bekâr bireylere karşı toplumda paylaşılan kalıpyargılar (DePaulo ve Morris, 2005), erkeklerle karşılaştırıldığında kadınlar için daha zorlayıcı olabilmektedir. Kadının, evliliği gerekli ve yararlı bir kurum olarak görmesi de zaten içinde olduğu sistemi olası zorluklarına rağmen daha olumlu değerlendirmesine neden olabilir ve bu da evlilik doyumunu üzerinde pozitif bir etki yaratmış olabilir. Yazında, söz konusu değişkenleri bir arada ele alarak yürütülen başka bir çalışma olmaması nedeniyle, konu ile ilgili yapılacak çalışmaların, alternatif açıklamalarla katkı sağlabileceği düşünülmektedir.

Çalışmadaki partner etkileri incelendiğinde, tek bir aracı etkinin anlamlı olduğu görülmektedir. Buna göre, kadınların olumlu yanılsamaları kendilerinin evlilik sis-

temini meşrulaştırmaları ile eşlerinin evlilik doyumunu arasında aracı rol üstlenmektedir. Başka bir ifadeyle, kadınlar evlilik sistemini meşrulaştırmaları arttıkça evliliklerinde daha fazla olumlu yanılsama sergilemekte, bu da eşlerinin evlilik doyumunu arttırmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi, bu sonuç kadının hem ilişkiyi sürdürücü hem de bitirici rolünden kaynaklanabilir (Kirkpatrick ve Davis, 1994). Evlilik sistemini meşru ve gerekli gören kadın, sistem içinde ihtiyaç duyduğu hafifletici etkilerden yararlanabilmek için daha fazla bilişsel çarpıtmalardan ve olumlu yanılsamalardan yararlanabilir. Eşine ve ilişkisine yönelik bu olumlu değerlendirmeler de eşinin evlilik doyumunu artırıyor olabilir. Bu çalışmada, kadının evliliğinde yaptığı olumlu yanılsamaların hem kendi hem de eşinin evlilik doyumunu arttırması, ayrıca kadının evlilik sistemini meşrulaştırması ile eşinin evlilik doyumunu arasında aracı rol üstlenmesi, olumlu yanılsamaların evlilikteki rolüne işaret etmektedir.

Alanyazın incelendiğinde, yukarıda sözü edilen değişkelerle yürütülen başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Evlilik sistemini meşrulaştırma değişkeninin ve evlilik sistemini meşrulaştırma ve doyum arasındaki ilişkide olumlu yanılsamaların aracı rolünün ilk kez test edilmiş olmasının yazına özgün katkı sağlayacağı düşünülebilir. Bununla birlikte çalışmanın bazı sınırlılıkları da vardır. Öncelikle çalışmanın yöntemi, evlilik sistemini meşrulaştırma, olumlu yanılsamalar ve evlilik doyumunu değişkenleri arasında neden sonuç ilişkisi kurulmasına izin vermemektedir. Bu nedenle, sonraki çalışmalarda deneysel veya boylamsal yöntemler kullanılarak bu ilişkilerin yönü hakkında daha kesin sonuçlara ulaşılabilir. Ayrıca, çalışma verilerinin büyük çoğunluğu Ankara’da toplanmıştır. Bu durum da sonuçların genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır. İleride yapılacak çalışmalar, daha geniş ve farklı örneklem gruplarıyla yürütülebilir. Örneğin; boşanmış, hiç evlenmemiş, flört eden ya da birlikte yaşayan gruplarla, görücü usulü ya da anlaşarak evlenen çiftlerle de çalışmalar yapılabilir. Ek olarak, evlilik doyumunu ile yakından ilişkili olduğu bilinen bağlanma stillerinin (Harma ve Sümer, 2016; Selçuk, Zayas ve Hazan, 2010) çocuk sahibi olmanın ya da olmamanın (Jose ve Alfons, 2007; Twenge, Campbell ve Foster, 2003) ve yüklemelerin (Bradbury ve Fincham, 1990; Curun, 2006; Dowd, Means, Pope ve Humphries, 2005) evlilik sistemini meşrulaştırma ve olumlu yanılsamalar üzerinde de etkisi olduğu düşünülmektedir ve ileride yapılacak çalışmalarda söz konusu değişkenler bir arada incelenebilir.

Kaynaklar

- Akbalık Doğan, Ö. (2016). *Evlilik: Sistemi meşrulaştırma kuramı açısından bir inceleme*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Akbalık Doğan, Ö ve Büyüksahin Sunal, A. (2011). Evliliklerde Olumlu Yanılsama: İlişki Bağlanımı ile Nedensellik ve Sorumluluk Yüklemeleri Arasındaki İlişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 70-82.
- Barelids, D. P., Dijkstra, P., Koudenburg, N. ve Swami, V. (2011). An assessment of positive illusions of the physical attractiveness of romantic partners. *Journal of Social and Personal Relationships*, 28(5), 706-719.
- Bell, C.A., Kamble, S.V. ve Fincham, F.D. (2018). Forgiveness, attributions, and marital quality in U.S. and Indian marriages. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 17(4): 276-293.
- Bradbury, T. N. ve Fincham, F. D. (1990). Attributions in marriage: Review and critique. *Psychological Bulletin*, 107, 3-33.
- Büyüksahin, A. (2007). Yakın ilişkilere bağlanım: Bilişsel ve Davranışsal olarak ilişkiyi sürdürme mekanizmaları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 10(19), 55-75.
- Canel, A. N. (2007). *Ailede problem çözme, evlilik doyumunu ve örnek bir grup çalışmasının sınanması*. Yayınlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Choo, P., Levine, T. ve Hatfield, E. (1996). Gender, love schemas, and reactions to romantic break-ups. *Journal of Social Behavior and Personality*, 11(5), 143-160.
- Cichočka, A. ve Jost, J.T. (2014). Stripped of illusions? Exploring system justification processes in capitalist and post-Communist societies. *International Journal of Psychology*, 49, 6-29.
- Cook, W. L. ve Kenny, D. A. (2005). The actor-partner interdependence model: A model of bidirectional effects in developmental studies. *International Journal of Behavioral Development*, 29(2), 101-109.
- Curun, F. (2006). *Yüklemeler, iletişim çatışmaları, cinsiyet ve cinsiyet rolü yönelimi ile evlilik doyumunu arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Davis K.E. (1999). What Attachment Styles and Love Styles Add to the Understanding of Relationship Commitment and Stability. In: Adams J.M., Jones W.H. (eds) *Handbook of Interpersonal Commitment and Relationship Stability*. Perspectives on Individual Differences. Springer, Boston, MA.
- Day, M. V., Kay, A. C., Holmes, J. G. ve Napier, J. L. (2011). System justification and the defense of committed relationship ideology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101, 291-306.
- Diener, E., Gohm, C. L., Suh, E. ve Oishi, S. (2000). Similarity of the relations between marital status and subjective well-being across cultures. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 31(4), 419-436.
- DePaulo, B. M. ve Morris, W. L. (2005). Singles in society and in science. *Psychological Inquiry*, 16, 57-83.
- Dowd, D.A., Means, M.J., Pope, J. F. ve Humphries, J.H. (2005). Attributions and marital satisfaction: The mediated effects of self-disclosure. *Journal of Family and Consumer Sciences*, 97(1), 22-27.
- Dökmen, Z. Y. (2004). *Toplumsal cinsiyet- sosyal psikolojik açıklamalar*. Sistem yayıncılık.
- Duman Temel, E. (2013). *Mediating Role Of Marital Satisfaction In The Types Of Infidelity – Forgiveness, Trait Positive Affect – Forgiveness And Coping – Forgiveness Relationships In Married Men And Women*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ortaođu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Engin C., Hürman H. ve Harvey K. (2020). Marriage and Family in Turkey: Trends and Attitudes. In: Farris D., Bourque A. (eds) *International Handbook on the Demography of Marriage and the Family. International Handbooks of Population*, vol 7. Springer, Cham.
- Fışiloğlu, H. ve Demir, A. (2000). Applicability of the Dyadic Adjustment Scale for measurement of marital quality of Turkish couples. *European Journal of Psychological Assessment*, 16(3), 214-218.
- Fowers, B. J. ve Pomerantz, B. (1992). *Reconceptualizing marital conventionalization: Examining psychological, relational, and cultural explanations*. In Theory Construction and Research Methodology Workshop of the National Council on Family Relations.
- Fowers, B. J., & Olson, D. H. (1993). ENRICH marital satisfaction scale: A reliability and validity study. *Journal of Family Psychology*, 7, 176-185.
- Fowers, B.J., Lyon, E.M. ve Montel, K.H. (1996). Positive marital illusions: Self-enhancement or relationship enhancement? *Journal of Family Psychology*, 10(2), 192-208.
- Fowers, B.J., Lyon, E.M., Montel, K.H. ve Shaked, N. (2001). Positive illusions about marriage among married and single individuals. *Journal of Family Psychology*, 15(1), 95-109.
- Fowers, B.J., Fışiloğlu, H. ve Procacci, E.K. (2008). Positive marital illusions and culture: American and Turkish spouses' perceptions of their marriages. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25(2), 267-285.
- Gagne, F. M. ve Lydon, J. E. (2004). Bias and accuracy in close relationships: an integrative review. *Personality and Social Psychology Review*, 8(4), 322-338.

- Gigy, L., ve Kelly, J. B. (1993). Reasons for divorce: Perspectives of divorcing men and women. *Journal of Divorce and Remarriage*, 18(1-2), 169-188.
- Glick, P. ve Fiske, S. T. (2001). Ambivalent sexism. *Advances in Experimental Social Psychology*, 33, 115-188.
- Godfrey, E.B. (2010). *Motive vs. status: System justification, mental health and problem behavior among immigrant and ethnically diverse mothers and their children*. Yayınlanmamış doktora tezi. New York University, New York.
- Gündoğan, M. (2015). *Eşlerin Bağlanma Tarzları İle Çift Uyum Düzeyi Arasındaki İlişkinin Araştırılması*. Tıpta uzmanlık tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Harma, M. ve Sümer, N. (2016). Are avoidant wives and anxious husbands unhappy in a collectivist context? Dyadic associations in established marriages. *Journal of Family Studies*, 22(1), 63-79.
- Hennes, E. P., Nam, H. H., Stern, C. ve Jost, J. T. (2012). Not all ideologies are created equal: Epistemic, existential, and relational needs predict system-justifying attitudes. *Social Cognition*, 30(6), 669-688.
- Jose, O. ve Alfons, V. (2007). Do demographics affect marital satisfaction?. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 33(1), 73-85.
- Jost, J. T. ve Banaji, M. R. (1994). The role of stereotyping in system-justification and the production of false consciousness. *British Journal of Social Psychology*, 33, 1-27.
- Jost, J.T. (1995). Negative illusions: conceptual clarification and psychological evidence concerning false consciousness. *Political Psychology*, 16, 397-424.
- Jost, J. T. ve Thompson, E. P. (2000). Group-based dominance and opposition to equality as independent predictors of self-esteem, ethnocentrism, and social policy attitudes among African Americans and European Americans. *Journal of Experimental Social Psychology*, 36, 209-232.
- Jost, J. T., Pelham, B.W., Sheldon, O. ve Sullivan, B. N. (2003). Social inequality and the reduction of ideological dissonance on behalf of the system: Evidence of enhanced system justification among the disadvantaged. *European Journal of Social Psychology*, 33, 13-36.
- Jost, J. T., Banaji, M. R. ve Nosek, B. A. (2004). A decade of system justification theory: Accumulated evidence of conscious and unconscious bolstering of the status quo. *Political Psychology*, 25, 881-919
- Jost, J. T. ve Hunyady, O. (2002). The psychology of system justification and the palliative function of ideology. *European Review of Social Psychology*, 13, 111-153.
- Jost, J. T. ve Hunyady, O. (2005). Antecedents and consequences of system-justifying ideologies. *Current Directions in Psychological Science*, 14, 260-265.
- Jost, J., Ledgerwood, A. ve Hardin, CD. (2008). Shared reality, system justification, and the relational basis of ideological beliefs. *Social and Personality Psychology Compass*, 2, 171-186.
- Kay, A. C. ve Jost, J. T. (2003). Complementary justice: effects of “poor but happy” and “poor but honest” stereotype exemplars on system justification and implicit activation of the justice motive. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(5), 823-837.
- Kay, A. C., Gaucher, D., Napier, J. L., Callan, M. J. ve Laurin, K. (2008). God and the government: Testing a compensatory control mechanism for the support of external systems. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95(1), 18-35. doi:10.1037/0022-3514.95.1.18
- Kaynak Malatyali, M. (2014). *Evli Çiftlerde Algılanan Gücün Bağlanma Boyutları ve Yatırım Modeli Değişkenleri Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Karagöz Okutan, B. (2016). *Talep etme geri çekilme iletişim örüntüsü ve evlilik uyumu: Bağlanma yaklaşımına dayalı bir çift modeli*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kenny, D. A., Kashy, D. A. ve Cook, W. L. (2006). *Dyadic Data Analysis*. New York, NY: The Guilford Press.
- Kirkpatrick, L. A. ve Davis, K. E. (1994). Attachment style, gender, and relationship stability: A longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(3), 502-512.
- Kitson, G. C. (1992). *Portrait of divorce: Adjustment to marital breakdown*. New York: Guilford.
- Le, B. ve Agnew, C. R. (2003). Commitment and its theorized determinants: A meta-analysis of the investment model. *Personal Relationships*, 10(1), 37-57.
- Liviatan, I. ve Jost, J.T. (2011). System justification theory: Motivated social cognition in the service of the status quo. *Social Cognition*, 29, 231-237.
- Liviatan, I. ve Jost, J.T. (2014). A social-cognitive analysis of system justification goal striving. *Social Cognition*, 32, 95-129.
- Lucas, T., Parkhill, M.R., Wendorf, C.A., Imamoglu, E.O., Weisfeld, C.C., Weisfeld, G.E. ve Shen, J. (2008). Cultural and Evolutionary Components of Marital Satisfaction: A Multidimensional Assessment of Measurement Invariance. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 39(1), 109-123.
- Luo, S. ve Snider, A. G. (2009). Accuracy and biases in newlyweds' perceptions of each other not mutually

- exclusive but mutually beneficial. *Psychological Science*, 20(11), 1332-1339.
- Major, B. (1994). From social inequality to personal entitlement: The role of social comparisons, legitimacy appraisals, and group memberships. *Advances in Experimental Social Psychology*, 26, 293-355.
- Miller, P. J., Caughlin, J. P. ve Huston, T. L. (2003). Trait expressiveness and marital satisfaction: The role of idealization processes. *Journal of Marriage and Family*, 65(4), 978-995.
- Morris, W. L., DePaulo, B. M., Hertel, J. ve Taylor, L. C. (2008). Singlism—another problem that has no name: Prejudice, stereotypes, and discrimination against singles. In T. G. Morrison ve M. A. Morrison (Eds.), *The psychology of modern prejudice* (pp. 165–194). Hauppauge, NY: Nova Science.
- Murray, S. L., Griffin, D. W., Derrick, J. L., Harris, B., Aloni, M. ve Leder, S. (2011). Tempting fate or inviting happiness? Unrealistic idealization prevents the decline of marital satisfaction. *Psychological Science*, 22, 619–626.
- Murray, S. L. (1994). *Is love blind? Positive illusions, idealization and the construction of satisfaction in close relationships*. Unpublished doctoral dissertation. University of Waterloo.
- Murray, S. L. (1999). The quest for conviction: Motivated cognition in romantic relationships. *Psychological Inquiry*, 10(1), 23-34.
- Murray, S. L. ve Holmes, J. G. (1996). The construction of relationship realities. In G. Fletcher & J. Fitness (Eds.), *Knowledge structures and interaction in close relationships: A social psychological approach* (p. 91-120). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Murray, S. L., Holmes, J. G. ve Griffin, D. W. (1996a). The benefits of positive illusions: Idealization and the construction of satisfaction in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(1), 79-98.
- Murray, S. L., Holmes, J. G. ve Griffin, D. W. (1996b). The self-fulfilling nature of positive illusions in romantic relationships: Love is not blind, but prescient. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(6), 1155-1180.
- Murray, S. L. ve Holmes, J. G. (1997). A leap of faith? Positive illusions in romantic relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23(6), 586-604.
- Murray, S. L. ve Holmes, J. G. (1999). The (mental) ties that bind: Constructive structures that predict relationship resilience. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(6), 1228-1244.
- Murray, S. L., Holmes, J. G., Dolderman, D. ve Griffin, D. W. (2000). What the motivated mind sees: Comparing friends' perspectives to married partners' views of each other. *Journal of Experimental Social Psychology*, 36(6), 600-620.
- Murray, S. L., Holmes, J. G., Aloni, M., Pinkus, R. T., Derrick, J. L. ve Leder, S. (2009). Commitment insurance: Compensating for the autonomy costs of interdependence in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 97(2), 256–278.
- Napier, J.L. ve Jost, J.T. (2008). Why are conservatives happier than liberals? *Psychological Science*, 19, 565-572.
- Napier, J.L. Bettinsoli, M.L. ve Suppes, A. (2020). The palliative function of system-justifying ideologies. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, (34), 129-134.
- O'Meara, M.S. ve South, S.C. (2019). Big Five personality domains and relationship satisfaction: Direct effects and correlated change over time. *Journal of Personality*, 87, 1206-1220.
- Özen, A. (2012). *Experience and Expression of Emotions in Marital Conflict: An Attachment Theory Perspective*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Özen, A., Salman Engin, S. ve Sakallı Uğurlu, N. (2016). Romantik İlişkilerde Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği: Geçerlik Güvenirlik Çalışması. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 4(7), 1-19.
- Rusbult, C.E. ve Arriaga, X.B. (1997). Interdependence theory. S. Duck (Ed.), *Handbook of Personal Relationships*, (s:221-250), England: John Wiley & Sons Ltd.
- Rusbult, C.E., Arriaga, X.B. ve Agnew, C.R. (2001). Interdependence in close relationships. G.J.O Fletcher, M.S. Clark (Eds.), *Blackwell Handbook of Social Psychology: Interpersonal Processes*. U.S.A: Blackwell Publishers.
- Sakallı, N. ve Curun, F. (2001). Romantik ilişkilerle ilgili kalıpyargılara karşı tutumlar. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 22, 31-45.
- Scheer, M. R. (2002). *Positive marital illusions: An examination of the plausibility of a cognitive dissonance explanation*. Unpublished doctoral dissertation. University of Miami.
- Selçuk, E., Zayas, V. ve Hazan, C. (2010). Beyond satisfaction: The role of attachment in marital functioning. *Journal of Family Theory & Review*, 2(4), 258-279.
- Shrout, P. E. ve Bolger, N. (2002). Mediation in experimental and nonexperimental studies: new procedures and recommendations. *Psychological Methods*, 7(4), 422-445

- Sokolski, D. M. ve Hendrick, S. S. (1999). Fostering marital satisfaction. *Family Therapy*, 26(1), 39-49.
- Sönmez, B. (2020). *Bekârlara Yönelik Kalpyargıların Kalpyargı İçeriği Modeli ile İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisan tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Spainer, G.B. (1976). Measuring Dyadic Adjustment: New Scales for Assessing the Quality of Marriage and Similiar Dyads. *Journal of Marriage and The Family*, 38,15-28.
- Sprecher, S. ve Felmlee, D. (1993). Conflict, love and other dimensions for individuals in dissolving, stable, and growing premarital relationships. *Free Injuiry in Creative Sociology*, 21, 115-125.
- Sümer, N. ve Cozzarelli, C. (2004). The impact of adult attachment on partner and self-attributions and relationship quality. *Personal relationships*, 11(3), 355-371.
- Şengül İnal, G. (2014). *The moderating role of sensory-processing sensitivity in the relationship between spousal caregiving, perceived social support and marital quality*. Yayınlanmamış yüksek lisan tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Taylor, S. E. (1983). Adjustment to threatening events: A theory of cognitive adaptation. *American Psychologist*, 0, 1161-1173.
- Taylor, S.E. ve Brown, J.D. (1988). Illusion and well-being: A social psychological perspective on mental health. *Psychological Bulletin*, 103(2), 192-210.
- Taylor, S.E. ve Brown, J.D. (1994). Positive illusions and well-being revisited: Separating fact from fiction. *Psychological Bulletin*, 116(1), 21-27.
- Tezer, E. (1986). *Evli eşler arasındaki çatışma davranışları: Algılama ve doyum*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Thibodeau, J., ve Bouchard, G. (2020). Attachment and satisfaction at the empty-nest stage: An actor-partner interdependence model. *Journal of Adult Development*, 27(3), 212-223.
- Tutarel- Kışlak, S. ve Çavuşoğlu, S. (2006). Evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3(9), 61-68.
- Twenge, J. M., Campbell, W. K. ve Foster, C. A. (2003). Parenthood and marital satisfaction: A meta-analytic review. *Journal of Marriage and the Family*, 65, 574-583.
- Vargas-Salfate S, Paez D, Khan SS, Liu J. H. ve Gil de Zúñiga H. (2018). System justification enhances well-being: A longitudinal analysis of the palliative function of system justification in 18 countries. *The British Journal of Social Psychology*, 57(3):567-590.
- Wood, W., Rhodes, N. ve Whelan, M. (1989). Sex differences in positive well-being: A consideration of emotional style and marital status. *Psychological Bulletin*, 106(2), 249-264.
- Yıldırım, N. (2010). *Sivil toplum kuruluşu gönüllülerinin adil dünya inançları, sosyal baskınlık yönelimleri ve sistemi meşru algılama düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Summary

Marriage: An Examination in Terms of System Justification Theory

Özge Akbalık Doğan¹

Dicle University

Derya Hasta

Ankara University

Marriage is the type of relationship, among romantic attachments, that has the greatest effect on the life of every individual. Marriage as a relationship where two people come together under the same roof to share life is distinct from other romantic relationships in that it is recognized in the legal system, and that it also presents a married couple a relatively foreseeable direction in life, lowering the possibility of an uncertain future. However, even though intertwined with positive emotions and a feeling of happiness, with all the responsibilities and conflicts it brings along, and the costs one has to pay in such a bond, a decision to get married is in no way an easy one. Previous research underlines that spouses use certain strategies, especially after they have decided to get married and also after they have begun to live in marriage system, to overcome circumstances created by negative implications (Murray, 1994). It is reported that individuals strive to both get on top of problems and also be happier by highlighting, in a non-objective approach, the positive sides in their spouse as well as in their relationship (Murray and Holmes, 1999). This study seeks to answer the question whether married couples get more satisfaction in their relationship when, besides emphasizing the positive sides of their spouses and marital bond in a biased manner, they consider the marriage system as a necessary and justifiable union.

The theory of system justification is a theory developed by Jost and Banaji (1994) as a cognitive interpretation to provide insights into why social systems are justified. The theory argues that humans tend to believe that social systems are just and right rather than being unjustified and unjust (Jost, 1995; Major, 1994). Humans have a strong need for order, stability and a foreseeable future. They may have, however, also to face economic and social inequalities, discrimination and unjust social structures. The system justification theory (Jost and Banaji, 1994; Napier and Jost, 2008) suggests that justification provides palliative functions humans need to reduce their emotional conflicts arising from social inequalities, as a result of which they feel themselves better. Research

has highlighted that, even though it has some social and economic costs especially for disadvantaged groups, rationalising a system satisfy certain psychological needs such as the need for stability, existential needs needed to manage feelings of anxiety and threat as well as the need for a sense of purpose (Godfrey, 2010; Jost and Hunyady, 2005). The present study also investigates within this context the motives which drive humans to justify the conjugal union they live in. Given that other systems satisfy certain cognitive, existential and relational needs (Hennes et al., 2012) and have some palliative functions (Jost and Hunyady, 2002), it can be argued that a matrimonial bond also meets certain existential needs of individuals. Such arguments lead us to the notion of positive illusion, a notion believed to have similar functions.

A review of the existing literature reveals that the notion of positive illusion was first used by Taylor (1983). Taylor and Brown (1988) maintain that humans distort realities in a positive direction promoting their perceptions of the self, instead of taking the environment and the world as they are in an unbiased and absolute manner. They further argue that positive illusions may be adaptive under circumstances that govern close relations (Taylor and Brown, 1994). Positive illusions in close relations can be defined as the inclination to perceive one's partner and relationship in an unrealistically more positive manner. In the initial stage of a romantic relationship people see their relationship through rose-tinted glasses; as a result they tend to exaggerate the positive traits of their partners, tending, in turn, to minimize the negative ones (Murray and Holmes, 1997). The need to believe that one has found the right person for a relationship underlies such a tendency of minimization which can also be defined as cognitive distortion (Murray, Holmes and Griffin, 1996b).

A review of the existing literature on positive illusions reveals that some authors (e.g. Murray, Holmes and Griffin, 1996b; Murray et al., 2009; Scheer, 2002) have drawn on the theory of cognitive dissonance to interpret this notion from certain perspectives. The theory of cognitive dissonance argues that, having to face a dis-

Address for Correspondence: ¹Asst. Prof. Dr. Özge Akbalık Doğan Dicle University, Faculty of Literature, Department of Psychology, Sur / Diyarbakır.

E-mail: ozge.dogan@dicle.edu.tr

sonance, people seek to minimize it by changing their behaviour. Similarly, people facing problems in their married life can ignore their problems or minimize their significance, experiencing, in this way, a lower level of cognitive dissonance.

So far as system justification method is concerned, we can say that the motives justifying a system can also be interpreted as a kind of cognitive distortion just like positive illusions. That being the case, Jost and Banaji (2004) define system justification as false consciousness, referring to "beliefs that come in conflict with one's personal and group interests and contribute to the maintenance of the disadvantaged position of one's self and the group one is in (Jost and Banaji, 1994). Just like the palliative functions which a general system justification has for individuals, (Jost and Hunyady, 2002; Jost et al., 2003; Liviatan and Jost, 2011, 2014), a justification of the marriage system might also have similar results for married people. In this respect, it can be argued that the notion of positive illusion represents one of these palliative functions, which might have a positive effect on the marital satisfaction people have in a marital relationship. The present study aims, in the light of these facts, to test the intermediary role of positive illusions in the relation between justification of the marriage system and marital satisfaction.

In line with the study aim mentioned above, the hypotheses of the study can be summarized as follows:

1. A significant relationship in positive direction is expected for both spouses between the general system justification and the justification of marriage system.

2. A significant relationship in positive direction is expected for both spouses between the justification of the conjugal union, positive illusions and marital satisfaction variables.

3. Positive illusions between the justification of the institution of marriage and the marital satisfaction are expected to have an intermediary role for both spouses.

Method

Participants

180 couples who were reached by snowball sampling method and were legally married participated in this study. However, the data of 14 couples were not included in the study, because at least one of the spouses did not respond to a large number of items in the scales, and then the extreme values were removed. Analyses were conducted on 166 couples who had been married for at least one year. The ages of participants varied between 22 and 75 years, with average ages of 37.34 ($S = 9.74$) and 40.53 ($S = 10.85$) for women and men respectively. The duration of marriage of participants, all in an ongoing conjugal union, varied between 1 and 50

years, with an average marriage time of 12.01 years ($S = 10.98$). As for the number of marriages, while 164 women (98.8%) said that it was their first marriage, and 2 women (1.2%) said it was their second marriage, 157 (94.6%) male participants said it was their first marriage, and 7 of them (4.2%) stated that they got married twice. Two participants, one female and one male, (0.6%) said it was their third and fourth marriages. The number of children of participants varied between 1 and 7.

Measures

Demographic Information Form

This form includes questions aiming to investigate personal traits of the participants such as age, gender, educational background, socio-economic conditions and the duration of marriage.

Marital System Justification Scale

The Marital System Justification Scale was developed by the researchers specifically for this study with a separate sample of 326 people to investigate to what extent the institution of marriage considered as a micro system is perceived as justified and just, and also to find out the motives with which the marriage system is justified. The values concerning item-total correlation of each item included in the scale vary between .60 and .79. The scale includes no inverse coded item. The Cronbach internal consistency coefficient of the scale was found to be .94. Confirmatory factor analysis was applied to test the factor structure of the the Marital System Justification Scale on the sample group composed of married individuals. Model adjustment indices have shown that data are consistent with the single factor structure. The modification indices proposed have shown, on the other hand, that model adjustment indices are at acceptable levels [χ^2 (df = 185, $N = 332$) = 583.28, $p < .000$, GFI = .85, AGFI = .81, CFI = .87, RMSEA = .08].

Positive Illusion Scale

The Positive Illusion Scale was developed by the researchers specifically for this study with a separate sample of 200 people to investigate the positive illusions which individuals living in a conjugal bond have towards their relationships and spouses.

Based on the level of agreement on the scale items, we can suggest that the participants have positive illusions towards their marital union and spouses, and that they perceive their relations better than it is in reality. The Positive Illusion Scale that is composed of 14 items is a Likert type scale with a typical five-level scaling from 1 'strongly disagree' to 5 'strongly agree'. The Cronbach Alpha internal consistency coefficient of the scale is .96.

The values concerning item-total correlation of each item included in the scale vary between .71 and .89. Confirmatory factor analysis was applied to test whether the factor structure of the Positive Illusion Scale was consistent for this study. Reviewing the model adjustment indices proposed, it was confirmed that the end model was more consistent with the data, with model consistency indices at acceptable levels [$\chi^2(70, N = 332) = 232.85, p < .000$, GFI = .91, AGFI = .86, CFI = .95, RMSEA = .08].

General System Justification Scale

The System Justification Method, the general theory in this sense, is one developed by Kay and Jost (2003) to measure to what extent people perceive an existing system as justified. The scale that is composed of 8 items and a Likert-type scaling of 7 items (1 'strongly disagree', 7 'strongly agree') was adopted into Turkish by Yıldırım (2010). While the Cronbach alpha internal consistency coefficient measured by Kay and Jost (2003) in their study was .88, Yıldırım measured the same coefficient as .67. In our study we measured it as .82 for men and .78 for women.

Dyadic Adjustment Scale

In this study we used the Dyadic Adjustment Scale (DAS) to measure the marital satisfaction of married individuals. The Dyadic Adjustment Scale (Fıfıloğlu and Demir, 2000) is generally used to measure the quality of relationship of married couples and the harmony in a conjugal union, but some authors (e.g. Duman Temel, 2013) also used this scale to measure marital satisfaction. The scale was translated and adopted into Turkish by Fıfıloğlu and Demir (2000). The Cronbach alpha internal consistency coefficient of the scale is .92.

Procedure

The first page of the scale includes information about the study as well as the informed consent form used to obtain the consent of the participants for their voluntary participation, followed by Demographic Information Form, Positive Illusion Scale, Marital System Justification Scale, General System Justification Scale and Dyadic Adjustment Scale. The forms were given to married couples in closed envelopes and returned by participants also in closed envelopes.

Results

We used the Actor-Partner Interdependence Model (Kenny, 1996) to test the intermediary role of positive illusions in the relation between the justification of marriage system by married couples and their marital satisfaction. The model was also used to test the predictor

role of marriage system justification on positive illusions and that of positive illusions on marital satisfaction. First, all the relations between the variables in the model as well as error associations regarding variables were defined, and in the end it was confirmed that the model had an excellent consistency with data. After the model was applied, the insignificant effects in the model were removed from the model one-by-one beginning from the one with the lowest t-value, continuing the procedure until only significant relations remained in the model. Figure 1 shows the end model only containing only significant relations. Consistency indices of the model indicate an excellent consistency between the model and data [$\chi^2(7, N = 166) = 19.77, p > .05$, GFI = .96, AGFI = .95, NNFI = .99, CFI = .98, RMSEA = .04]

The actor effects in the model shown in Fig. 1 show that the level of marriage system justification by men significantly predict the positive illusions they have in their conjugal life ($\beta = .35, p < .001$). Besides, positive illusions men have about their marital union and spouses significantly and positively predict their marital satisfaction ($\beta = .48, p < .001$). The justification of the marriage system by women significantly and positively predict the positive illusions they entertain in their marriage ($\beta = .34, p < .001$). Positive illusions of women also predict their marital satisfaction in a positive and significant way ($\beta = .82, p < .001$). The partner effects in the model show that only one effect is significant. In line with this, positive illusions women entertain in their marriage do positively and significantly predict the marital satisfaction of men ($\beta = .38, p < .001$).

The main purpose of the study is to test the mediating role of the positive illusions of spouses in their marriage between legitimizing the marriage system and marital satisfaction. To this end, bootstrap method suggested by Shrout and Bolger (2002) was used to specify whether the indirect effects in the model were significant. The values in this study were calculated by means of 2000 bootstrap sampling and 95% GA. The results of the analysis show that three intermediate effects are significant. Firstly, the analysis has shown that positive illusions of men towards their conjugal relationship and spouses have a statistically significant intermediate effect on the relationship between the justification of the marriage system by men and their marital satisfaction ($b = 4.86, GA [3.42, 6.63], p < .01$). The results show that positive illusions towards the conjugal union and the spouse also have similar effects on women. Positive illusions of women towards their relationship have a statistically significant intermediate effect on the relation between the justification of the marriage system by women and their marital satisfaction ($b = 9.31, GA [6.13, 12.18], p < .01$). Looking at it from the perspective

of partner effects, we see that positive illusions women entertain towards their marriage have a significant intermediate effect on the relation between the justification of the marriage system by women and marital satisfaction of men ($b = 3.86$, GA [2.55, 5.49], $p < .01$).

Discussion

As mentioned above, the main purpose of the present study is to investigate the intermediate role of positive illusions on the relation between the justification of the marriage system and marital satisfaction. The results show, in line with the expectations, that positive illusions of both women and men assume an intermediate role in the relationship between the justification of the marriage system and marital satisfaction. As a result, individuals who evince a higher level of justification of the marriage system have more positive illusions towards their relationships and spouses, as a result of which they have a greater marital satisfaction. As is generally the case with general system justification, individuals involved in the marriage system may also tend to see it as justified and necessary. At this point, we should underline the palliative effect of positive illusions. To maintain this system they are already in, individuals can view their spouses and conjugal relationship from a more positive perspective, thereby drawing on some cognitive distortions. In other words, individuals who justify the system of marriage have more positive illusions towards their marital life, and such biased evaluations have an increasing effect on their marital satisfaction.

The study has also demonstrated that positive illusions have an intermediary effect on the relationship between the justification of the marriage system and marital satisfaction, a result that applies both to women and men. It is not the justification of the marriage system by spouses that directly increases their marital satisfaction; the positive illusions thus generated towards their spouses and conjugal relationship lead to such an effect. This pattern is remarkable especially for men. As explained in the findings section, no relationship was found between the justification of the marriage system by men and their marital satisfaction. If, however, the intermediary effect of positive illusions is taken into account, a significant relationship emerges between the justification of the marriage system by men and their marital satisfaction. It would not be wrong to say that people in our country tend to idealize the marriage system both due to social pressures, and certain cultural and ethical values. Men, who justify and dignify the marriage system on one hand, think, on the other hand, that a conjugal relationship would have a restrictive effect on their freedom and social life, a fact that leads them, in all likelihood, to a cognitive dilemma. As a result of this, while the percep-

tion of the marriage system by men as justified and necessary has no effect on their marital satisfaction, it probably increases their satisfaction through the intermediary effect of the positive illusions they have towards their married life. Put in other words, it seems that men use positive illusions to avoid the cognitive dilemma they might experience in their married life. At the same time, the finding of the present study that, compared with women, men entertain more positive illusions in their relationships, is an indicator that expresses the power of positive illusions on the marital satisfaction of men.

As explained above, positive illusions do also have an intermediary effect on the relationship between the justification of the marriage system by women and their marital satisfaction. Unlike the condition of men, this situation can be attributed to the disadvantaged condition of women in the gender system (Dökmen, 2004; Glick and Fiske, 2001; Sakallı and Curun, 2001). The traditional gender-specific roles and the stereotypes associated with single individuals (DePaulo and Morris, 2005), which especially predominate the social life in Turkey, may be challenging for women in comparison to men. The perception of the marriage system by women as a necessary and useful institution may lead them, despite probable difficulties they experience in the system, to draw a more positive picture, as a result of which a positive effect is generated on their marital satisfaction. As no previous research is available investigating the variables mentioned in an integrated manner, we believe that future studies addressing the matter can provide new insights through alternative explanations.

As regards the partner effects, we see that only one intermediary effect is significant, a finding in accordance with which positive illusions of women have an intermediary effect on the relationship between their justification of the marriage system and their marital satisfaction. In other words, the positive illusions of women increase parallel to the level of their justification of the marriage system, a fact which leads to more marital satisfaction in their spouses. Considering the marriage system as justified and necessary, women can turn to cognitive distortions and positive illusions in a greater degree to be able to benefit from the palliative effects they need in the system. Such positive evaluations towards their spouses and relationships might, in turn, have an increasing effect on marital satisfaction of their spouses. The results of the present study, which show that positive illusions women have in their married life have an increasing effect both on their marital satisfaction and on that of their spouses, and that such illusions also have an intermediary effect on the relationship between the justification of the marriage system by women and the marital satisfaction of their spouses, indicate the importance of positive illusions in conjugal life.